

Review nationale studenten enquête 2019

Lotte Oostrom

Bram Rouw

Naomi Schalken

Lotte Schoot

CBS Den Haag
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag
Postbus 24500
2490 HA Den Haag
+31 70 337 38 00
www.cbs.nl

projectnummer 190233

14 juni 2019

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Onderzoeksvragen	6
1.3 Opmerkingen vooraf	6
1.4 Leeswijzer	7
2. Achtergrond NSE	8
2.1 Opzet NSE	8
2.2 De vragenlijst	9
2.3 Respons	9
2.4 Themascoring	10
2.5 Weging	10
3. Veranderingen en problemen in de NSE 2019	11
3.1 Uitvragen achtergrondkenmerken	12
3.2 Nieuwe toestemmingsvraag	14
3.3 Onjuiste opleidingsnamen in keuzemenu's	15
3.4 Routing	21
3.5 Technische problemen	22
3.6 Conclusies	26
4. Respons	27
4.1 Respons achtergrondkenmerken	27
4.2 Respons op niveau van opleiding per instelling	28
4.3 Verdeling responspercentages	31
4.4 Jaar-op-jaar verschillen in respons per opleiding	32
4.5 Verdeling respons binnen onderwijsinstellingen	35
4.6 Conclusies	36
5. Themascoring	38
5.1 Principale Componenten- en betrouwbaarheidsanalyse	38
5.2 Gemiddelden	38
5.3 Conclusies	40
6. Conclusies en aanbevelingen	42
6.1 Belangrijkste conclusies	42
6.2 Aanbevelingen voor herstel	43
6.3 Tweede review	44

Samenvatting

Inleiding

Studiekeuze123 coördineert jaarlijks de nationale studenten enquête (NSE). In 2019 zijn er een aantal ingrijpende veranderingen geweest in de NSE. Het gaat om zowel wijzigingen in de opzet van de vragenlijst als problemen bij de uitvoering van de vragenlijst. Hierdoor is er twijfel ontstaan of de uitkomsten voldoende betrouwbaar en valide zijn om te kunnen publiceren. Studiekeuze123 heeft daarom aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gevraagd een onafhankelijke review van de kwaliteit van de uitkomsten van de NSE 2019 te doen waarbij de volgende onderzoeksvragen centraal staan:

- 1) Zijn de uitkomsten van de NSE 2019 geschikt voor publicatie?
- 2) Zijn er mogelijkheden tot herstel van de data van de NSE 2019?

Wijzigingen en problemen in de NSE 2019

De belangrijkste wijziging in de NSE 2019 is dat een aantal belangrijke achtergrondkenmerken, waaronder opleiding, instelling en locatie, worden uitgevraagd aan de respondent in plaats van dat deze al vooraf waren ingevuld voor de student op basis van gegevens afkomstig van de onderwijsinstellingen. Daarnaast zijn er een aantal (technische) fouten gemaakt in het ontwerp en de programmering van de vragenlijst. Een belangrijk effect hiervan lijkt te zijn dat niet elke student de juiste faculteit, opleiding of locatie kan terugvinden in de drop down lijsten: er is relatief vaak gekozen voor de optie 'Anders, namelijk'. Een van de fouten in de NSE 2019 is geweest dat niet voor alle opleidingen de juiste opleidingsnamen in de drop-down lijsten terecht zijn gekomen. Er zijn ruim 100 opleidingen waarbij niet de actuele maar vaak historische opleidingsnaam uit het CROHO in de vragenlijst zat. En iets meer dan 500 keer is de door de onderwijsinstelling aangeleverde lokale opleidingsnaam niet overgenomen. Een deel van deze opleidingen met onjuiste opleidingsnamen laten dan ook afwijkende responspercentage zien. Daarnaast speelden verschillende technische problemen bij de afname van de NSE. Dit varieerde van de vragenlijst niet kunnen openen, het vastlopen van de vragenlijst (vooral op de mobiel), het tijdelijk uit de lucht zijn tot problemen met de responstool en spamfilters. Niet al deze problemen konden ondersteunt worden met cijfers in dit onderzoek, maar de verwachting is wel dat deze problemen hebben bijgedragen aan de lagere respons.

Respons

De totale respons in 2019 is 32,4 procent, ongeveer vier procentpunten lager dan in 2018. Op een aantal belangrijke achtergrondkenmerken (o.a. type student, studiejaar en onderwijsvorm) lijken er geen grote verschillen te zitten in de verdeling van de respons tussen 2018 en 2019. Wel is de respons bij de hogescholen sterker gedaald dan bij de universiteiten. Uit de analyses naar de respons op het niveau van de instelling en de opleiding komt naar voren dat lage responspercentage in 2019 in verhouding bij veel meer opleidingen voorkomen dan in de jaren 2017 en 2018. Daarnaast is het opvallend dat responspercentages van hoger dan 100 procent te zien zijn. Er is ook een vergelijking gemaakt van jaar-op-jaar ontwikkelingen in de respons per opleiding. Hieruit blijkt dat bij veel opleidingen (26 procent) de respons tussen de 10 en 25 procentpunten afneemt. Daarnaast komen extreme verschillen (zowel positief als negatief) relatief vaker voor in 2019 ten opzichte van 2018 dan in 2018 ten opzichte van 2017. Ook is er veel variatie tussen instellingen, een aantal instellingen heeft te maken met een grote afname van de respons voor een groot deel van de opleidingen in 2019.

Themascores

De studentenoordelen op de verschillende thema's zijn een belangrijke uitkomst van de NSE waarop instellingen en opleidingen vergeleken worden. Daarom is bekeken of de samenhang van de bij het thema behorende vraagitems nog dezelfde patronen vertonen als in eerdere jaren en hoe de gemiddelde themascores zich verhouden tot de themascores van eerdere jaren. De resultaten van de betrouwbaarheids- en principale componenten analyses over de 2019 zijn heel vergelijkbaar met die van 2018. Er is binnen alle thema's voldoende interne consistentie, alle items binnen een thema laden op één enkel onderliggend component, en de onderliggende component verklaart voldoende variatie in de respons. Wanneer wordt gekeken naar de gemiddelde scores over alle respondenten, zijn studenten wat betreft alle thema's in de NSE gemiddeld wat tevredener met hun opleiding in 2019 dan in 2018. Tussen 2017 en 2018 was deze stijging minder sterk, en daalde de score zelfs voor sommige thema's. De variatie tussen opleidingen is voor alle thema's gelijkwaardig voor jaren 2017, 2018 en 2019. Het lijkt er dus op dat het effect van de veranderingen en problemen in de NSE 2019 niet zijn terug te zien in afwijkende themascores.

Conclusies en aanbevelingen t.a.v. de onderzoeksvragen

1) Zijn de uitkomsten van de NSE 2019 geschikt voor publicatie?

Het belangrijkste gevolg van de wijzigingen en problemen in de NSE 2019 lijkt te zijn dat de algehele respons van de NSE in 2019 duidelijk lager is dan voorgaande jaren. De respons is over het algemeen ook lager bij de hogescholen dan bij de universiteiten en het niet-bekostigd onderwijs. Hoewel het effect op de themascores gering lijkt, lijkt er wel een bepaalde selectiviteit in de respons te zitten. Er zijn onder andere opleidingen met responspercentages hoger dan 100 procent, opleidingen met relatief lage responspercentages en relatief veel respondenten die gebruik hebben gemaakt van de categorie 'Anders, namelijk'. Deze selectiviteit is op het moment (nog) niet te kwantificeren. Daarom is de aanbeveling om bepaalde correcties door te voeren alvorens tot publicatie over te gaan.

2) Zijn er mogelijkheden tot herstel van de data van de NSE 2019?

Het is mogelijk om de volgende reparaties uit te voeren om dit (voor een groot deel) te herstellen.

- Verrijken met inschrijvingsgegevens op persoonsniveau. De meest efficiënte en kwalitatief beste manier om de respons op een consistente manier te corrigeren, is door de respons te verrijken met inschrijfgegevens op persoonsniveau zodat kan worden nagegaan of de beoordeelde opleiding overeenkomt met de inschrijving van de respondent.
- Omcoderen 'Anders, namelijk'. In het geval dat het niet mogelijk blijkt om inschrijfgegevens te gebruiken, is het nog mogelijk om na te gaan welke opleiding respondenten hebben beoordeeld die de naam van hun opleiding zelf hebben ingevuld (via 'Anders, namelijk'). Dit kan vrij nauwkeurig gebeuren met behulp van de input van instellingen zelf maar heeft als nadeel dat alleen het probleem wordt opgelost van de groep 'Anders, namelijk' (maximaal 5 procent van de respons).

Indien herstelwerkzaamheden worden uitgevoerd kan het CBS daarna een tweede review doen om opnieuw de kwaliteit te beoordelen.

1. Inleiding

Studiekeuze123 coördineert jaarlijks de nationale studenten enquête (NSE). Dit is een grootschalig landelijk onderzoek waarin jaarlijks bijna alle studenten in het hoger onderwijs worden uitgenodigd om hun mening te geven over hun opleiding. Het doel van de NSE vragenlijst is tweeledig: deze dient voor zowel studiekeuze-informatie voor studiekeuzers als voor beleidsinformatie voor instellingen. In 2019 zijn er een aantal ingrijpende veranderingen geweest in de NSE. Hierdoor is er twijfel ontstaan of de uitkomsten voldoende betrouwbaar en valide zijn om te kunnen publiceren. Studiekeuze123 heeft daarom aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gevraagd een onafhankelijke review van de kwaliteit van de uitkomsten van de NSE 2019 te doen. Deze notitie beschrijft de resultaten van deze review.

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor deze review is dat er bij de NSE 2019 ten opzichte van 2018 een aantal ingrijpende veranderingen zijn opgetreden. Het gaat om de volgende aanpassingen:

- 1) Achtergrondkenmerken (waaronder informatie over de instelling en opleiding) worden nu uitgevraagd aan de respondent in plaats van vooraf aangeleverd door instellingen en al ingevuld. Een van de gevaren is dat, ondanks dat er wel 'drop-down' menu's in de vragenlijst staan, een student een officiële instellingsnaam of opleidingsnaam niet perse hoeven te herkennen, en een vergelijkbare naam kan aanklikken.
- 2) De vragenlijst is geprogrammeerd in een andere enquête tool. Het gevaar is dat, als een programma nog niet helemaal is 'uitgetrild' er nog programmeerfouten in kunnen zitten met betrekking tot bijvoorbeeld routing in de vragenlijst.
- 3) Er is een nieuw geformuleerde toestemmingsvraag toegevoegd voor het delen van informatie met de instelling.
- 4) Het onderzoeksbureau GfK is overgenomen door Ipsos. Er zijn nu andere mensen verantwoordelijk voor de uitvoering van de NSE dan voorgaande jaren. Bij het overdragen van deze werkzaamheden is er altijd risico dat er kennis en ervaring verloren gaat.

Op basis van terugkoppelingen vanuit onderwijsinstellingen en studenten bleek dat er inderdaad problemen waren bij de afname van de NSE. Daarom heeft Studiekeuze123 een eerste tussentijdse review op de uitkomsten laten uitvoeren waaruit onder andere naar voren kwam dat de respons achter liep, er problemen en onduidelijkheden waren bij de 'drop-down' menu's en er veel meer studenten dan voorheen de categorie 'Anders, namelijk' hebben gebruikt.

1.2 Onderzoeksvragen

Deze veranderingen en de ongerustheid zijn de redenen waarom Studiekeuze123 een onafhankelijke review wilde laten uitvoeren op de kwaliteit van de data van de NSE 2019. Het gaat niet om een analyse van de resultaten maar om een beantwoording van de volgende onderzoeksvragen:

- 3) Zijn de uitkomsten van de NSE 2019 geschikt voor publicatie? Hierbij ligt de focus op de uitkomsten voor de universiteiten en het niet-bekostigd onderwijs.
- 4) Zijn er mogelijkheden tot herstel van de data van de NSE 2019?

1.3 Opmerkingen vooraf

Bij het lezen van deze notitie is het belangrijk met de volgende opmerkingen rekening te houden:

- De Vereniging Hogescholen (VH) heeft geen toestemming gegeven om de resultaten van de NSE 2019 over de hogescholen te publiceren. De hogescholen doen in 2019 verder niet meer mee met de NSE. In deze notitie wordt daarom bij de beoordeling van de kwaliteit en

validiteit van de resultaten regelmatig onderscheid gemaakt tussen de universiteiten en het niet-bekostigd onderwijs enerzijds en de hogescholen anderzijds.

- Een van de belangrijkste verschillen van de NSE 2019 ten opzichte van de NSE 2018 is dat de achtergrondkenmerken, waaronder opleiding en instelling, worden uitgevraagd aan de respondent in plaats van dat deze al vooraf voor ze waren ingevuld op basis van gegevens aangeleverd door de onderwijsinstellingen zelf. De reden hiervoor is dat sinds medio 2018 de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing is met een versterking en uitbreiding van de privacyrechten en meer verantwoordelijkheden voor organisaties zelf om aan deze wet te voldoen. Daarom hebben instellingen in het hoger onderwijs geen toestemming gegeven voor het vooraf aanleveren van achtergrondgegevens met de emailadressen. Dat respondenten nu zelf deze achtergrondgegevens moeten invullen is een verandering van de methodiek van de NSE en zal sowieso een trendbreuk veroorzaken en mogelijk van invloed zijn op de kwaliteit van de uitkomsten.
- In deze notitie zullen de samenvattende uitkomsten opgenomen worden die de basis vormen voor de conclusies. Er zullen geen uitkomsten in voorkomen die herleidbaar zijn tot individuele instellingen of opleidingen.

1.4 Leeswijzer

Deze notitie begint in hoofdstuk 2 met een korte beschrijving van de opzet van de NSE als achtergrond voor deze review. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de belangrijkste bevindingen met betrekking tot de veranderingen en problemen van de NSE 2019 besproken die van invloed zijn op de kwaliteit van de data. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de daadwerkelijke respons van de NSE 2019, wordt deze vergeleken met eerdere jaren en komt aan bod hoe de issues uit hoofdstuk 3 hier van invloed op zijn. In hoofdstuk 5 wordt bekeken hoe de themascores van de NSE 2019 zich verhouden tot eerdere jaren en of hier mogelijk opvallende uitkomsten te zien zijn gezien de veranderingen en problemen die in 2019 spelen. Hoofdstuk 6 sluit af met de belangrijkste conclusies en aanbevelingen voor mogelijke reparaties van de NSE 2019 om de kwaliteit van de data te verbeteren.

2. Achtergrond NSE

In dit hoofdstuk wordt kort de achtergrond en opzet van de NSE besproken. Ook worden enkele uitkomsten met betrekking tot de respons en themascores van voorgaande edities van de NSE getoond. Dit als achtergrond en kader voor de interpretatie van de uitkomsten van deze review. De informatie voor dit hoofdstuk is grotendeels ontleend aan de onderzoeksverantwoording nationale studenten enquête 2018¹. Voor nog meer details over de onderzoeksopzet van de NSE wordt ook naar deze onderzoeksverantwoording verwezen.

2.1 Opzet NSE

De NSE is een jaarlijks terugkerend kwantitatief onderzoek. Stichting Studiekeuze123 is sinds 2009 verantwoordelijk voor de jaarlijkse uitvoering van de NSE. Vanaf 2010 zijn er meerdere wijzigingen doorgevoerd. Zo wordt het onderzoek sindsdien geheel digitaal uitgevoerd. Vanaf de NSE 2010 wordt de huidige insteek van de NSE vragenlijst gehanteerd waarin de oordeelvragen met rapportcijfers zijn vervangen door tevredenheidsvragen met een Likert vijfpuntschaal. De NSE 2010 is te beschouwen als een nulpunt. De uitvoering van de NSE is uiteen te zetten in drie fasen: voorbereiding van het onderzoek, het veldwerk en tot slot de verwerking van gegevens.

Fase 1. Voorbereidingsfase

Studiekeuze123 is afhankelijk van de deelname van de onderwijsinstellingen aan de NSE. Jaarlijks nodigt Studiekeuze123 in oktober alle hoger onderwijsinstellingen met NVAO-geaccrediteerd onderwijsaanbod uit om te participeren in dit onderzoek. Een van de voorwaarden die wordt gesteld aan deelnemende instellingen aan de NSE is dat de gehele studentenpopulatie die NVAO-geaccrediteerd onderwijs volgt, wordt uitgenodigd voor deelname aan de NSE. Om deze studenten uit te kunnen nodigen, wordt de instellingen gevraagd de e-mailadressen van de studenten in een bepaald format aan te leveren. Tot en met de NSE 2018 werden onderwijsinstellingen gevraagd naast het e-mailadres onder anderen de volgende gegevens te vermelden: de opleidingscode van de opleiding die de student volgt en de locatie waar de opleiding wordt gegeven (gemeentenaam), opleidingsvorm (voltijd, deeltijd, duaal), afstandsonderwijs, het studiejaar waarin de student zich bevindt; geslacht en of het hbo- of wo-onderwijs betreft. Daarnaast kon optioneel een (willekeurige) student-ID worden aangeleverd.

Vanaf de NSE 2019 is de verplichte aan te leveren set van gegevens voor deelname beperkt conform het voorstel van de functionarissen gegevensbescherming (FG's) van de universiteiten: instellings-emailadres van de student, naam instelling en taal (Nederlands, Engels, Duits) ten behoeve van de uitnodigingstekst naar studenten. Deze minimale set betreft een strikte interpretatie van de AVG, hier was geen unanieme consensus over. Het voorstel is door Studiekeuze123 overgenomen, omdat anders niet alle onderwijsinstellingen meer zouden participeren aan de NSE.

Fase 2. Veldwerk

Voor het veldwerk van de NSE wordt normaal gesproken een periode van acht weken uitgetrokken, die meestal loopt van de tweede helft van januari tot de tweede helft van maart. Studenten ontvangen gedurende deze periode een e-mail met het verzoek een elektronische vragenlijst in te vullen. Aan de niet-responderende student worden nog reminders en een 'laatste-kans e-mail' verstuurd. In iedere e-mail werd de mogelijkheid geboden om zich voor de reminders en last shot van de NSE af te melden. De enquête kon worden ingevuld op verschillende apparaten (desktop,

¹ https://studiekeuze123nl.cdn.prismic.io/studiekeuze123nl%2Fd3231ccf-a0d2-453e-85d9-0bd2f72261f7_onderzoeksverantwoording+nse+2018.pdf

tablet, smartphone). Voor de smartphone wordt een apart gebruiksvriendelijk ontwerp aangeboden. Studenten kunnen het onderzoek tijd- en plaatsonafhankelijk invullen: het was mogelijk de vragenlijst in te vullen, te onderbreken en later te continueren en daarbij van apparaat te wisselen.

Fase 3. Verwerken van gegevens

Na afronding van het veldwerk wordt eerst de respons opgeschoond. Per thema uit de NSE wordt een gemiddelde score berekend en gepubliceerd. Er werden verschillende resultatenbestanden opgeleverd: voor elke instelling een instellingsbestand, het openbare benchmarkbestand, NSE factsheets per instelling, sleutelbestanden, een bestand met open antwoorden en bestanden voor Expertisecentrum Handicap en Studie.

Alle definitieve resultatenbestanden worden eerst onder embargo naar alle deelnemende hoger onderwijsinstellingen verzonden en op een latere datum openbaar gemaakt. Vanaf die datum zijn ook de nieuwste studentenoordelen op www.studiekeuze123.nl en de studiekeuzedatabase van Studiekeuze123 te vinden.

2.2 De vragenlijst

De NSE bestaat uit verschillende onderdelen. Er wordt begonnen met een vraag naar de voorkeurstaal en vervolgens wordt er om toestemming gevraagd. Vervolgens werd alle studenten gevraagd verschillende achtergrondkenmerken in te vullen. Na de achtergrondkenmerken vervolgde de vragenlijst met een vraag naar de algemene tevredenheid over de opleiding (vraag 15). Vraag 16 bestond uit tevredenheidsvragen ten aanzien van een aantal deelaspecten van de studie. Deze vraag stipte in het kort alle onderwerpen uit de vragenlijst aan, die vervolgens in principe in de rest van de vragenlijst in themablokken aan de orde kwamen. Die deelaspecten worden uitgebreid bevraagd in de vragen 17 tot en met 31. Een student wordt gevraagd aan te geven hoe tevreden hij/zij is op een schaal van 1 t/m 5; 1=zeer ontevreden; 5=zeer tevreden; 6=n.v.t. Het thema dat niet verder werd uitgevraagd, heeft betrekking op vraag 16m; de vraag naar sfeer. Ten tweede ontbraken in vraag 16 de onderwerpen in de vragenblokken die niet op alle studenten van toepassing zijn. Dat betrof het blok stages, contacttijd, studeren met een functiebeperking, aandoening of ziekte en het vragenblok speciaal voor internationale studenten, ultimate question en wensen ter verbetering bedoeld voor analyses. Zie bijlage 1 voor een overzicht van de vragen in de NSE vragenlijst.

De opzet van de NSE als meetinstrument is opgezet vanuit opvattingen van schaalconstructie. De onderwerpen in de vragenlijst bestaan in principe uit meerdere items (met uitzondering van de vraag naar sfeer). Een onderwerp/thema vormt een schaal/construct. Een schaal is in dit kader de verzameling items; bijvoorbeeld de tevredenheid over docenten. De items in een schaal dienen een sterke samenhang te vertonen om tezamen een goede representatie van één construct te geven, in dit geval de tevredenheid over docenten aan een opleiding. Die wordt vervat in de themascore docenten.

Sinds 2017 is inhoudelijk vrijwel niets veranderd aan de vragenlijst. In 2018 is de algemene toestemmingsvraag en de toestemmingsvraag voor het zogenaamde ziekteblok anders dan in 2017. En in 2019 is er vanwege de AVG weer een aanpassing geweest van de toestemmingsvraag en is de grootste verandering geweest dat de respondenten zelf de achtergrondkenmerken moesten invullen in plaats van dat de meeste al vooraf waren ingevuld en alleen werd gevraagd of deze klopten.

2.3 Respons

De (netto) respons van de NSE varieert de afgelopen negen jaar tussen de 31 en 43 procent. Zie onderstaande tabel.

Jaar	Netto respons	Veldwerkduur
2010	35,1%	10 weken
2011	35,2%	10 weken
2012	31,0%	10 weken
2013	39,5%	8-10 weken
2014	33,7%	8 weken
2015	38,9%	8-9 weken
2016	42,9%	8 weken
2017	38,6%	8 weken
2018	36,2%	8 weken

Het netto responspercentage voor de NSE 2018 bedroeg 36,2%. De respons is als geldig beschouwd als minimaal V15 (algemene tevredenheid opleiding) was ingevuld; records van respondenten die de vragenlijsten in een vooraf bepaalde ongeloofwaardige tijdsspanne hebben ingevuld, zijn verwijderd.

2.4 Themascoring

De afzonderlijke vraagitems worden samengevat in een aantal zogenaamde themascores. Deze themascores zijn het gemiddelde van de bij het thema behorende vraagitems. Na de fase van cleaning en bewerking van de resultaatbestanden zijn Principale Componenten Analyses (PCA) met varimax rotatie en betrouwbaarheidsanalyses (RA = Reliability Analysis) uitgevoerd, waarna de themascores konden worden berekend. Als vuistregel wordt gehanteerd dat voor de verklaarde variantie waarden rond 50% ruim voldoende zijn, waarden vanaf 60% goed en waarden boven 70% uitzonderlijk goed. In het geval van de themascores die voor de NSE 2018 werden berekend, is ruimschoots aan dat criterium voldaan.

De volgende thema's worden onderscheiden in de NSE:

- Inhoud;
- Algemene vaardigheden;
- Wetenschappelijke vaardigheden;
- Voorbereiding beroepsloopbaan;
- Aansluiting beroepspraktijk;
- Docenten;
- Studiebegeleiding;
- Toetsing beoordeling;
- Informatievoorziening;
- Studierooster;
- Studielast;
- Groepsgrootte;
- Stage en opleiding;
- Stage ervaring;
- Kwaliteitszorg;
- Uitdagend onderwijs;
- Internationalisering.

2.5 Weging

Om te corrigeren voor de responsverschillen tussen opleidingen, instellingen en locatie wordt de netto respons gewogen op het niveau van $\text{BrinActueel (instelling)} * \text{CrohoActueel (opleiding)} * \text{BrinVolgNummerActueel (vestiging)}$. Hiertoe is eerst de respons bepaald per mogelijke combinatie. De weegfactor wordt vastgesteld door de proportie in de populatie te delen door de proportie in de respons. Vanaf de NSE 2019 zijn de populatieaantallen alleen op geaggregeerd niveau beschikbaar waarbij aantallen onder de vijf zijn onderdrukt.

3. Veranderingen en problemen in de NSE 2019

In dit hoofdstuk worden de relevante issues besproken die spelen in de NSE 2019 die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de data. Het gaat om zowel veranderingen in de opzet van de vragenlijst als problemen bij de uitvoering van de vragenlijst. Indien mogelijk worden deze issues ondersteund met cijfers en voorbeelden.

Bronbestanden

Voor de analyses in dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende typen bestanden over de NSE. Hieronder volgt een korte beschrijving van deze bestanden zodat duidelijk op welke bestanden bepaalde analyses zijn gedaan als daar verder in deze notitie naar wordt gerefereerd.

Ruw bestand – Dit is het basisbestand met alle respons zoals deze vanuit de vragenlijstsoftware wordt gegenereerd na het afronden van het veldwerk. Dit bestand is nog niet opgeschoond, gestructureerd of verrijkt met externe gegevens. Ook zijn in dit bestand nog niet de themascores berekend. Dit bestand is in dit onderzoek beschikbaar voor de jaren 2018 en 2019. In 2018 komt dit bestand uit een ander systeem dan in 2019 waardoor niet alle variabelen één op één te vergelijken zijn. Daarnaast bevat het ruwe bestand over 2018 alleen nog de respondenten die minimaal vraag 15 hebben beantwoord. Dus niet de respondenten die al eerder zijn afgehaakt.

Populatiebestand – In het populatiebestand zit op microniveau (tot en met 2018) de totale populatie van de NSE uitgesplitst naar verschillende achtergrondkenmerken (o.a. onderwijsinstelling, opleiding, studiejaar, type student, locatie en opleidingsvorm). Dit bestand wordt gebruikt om de respons te analyseren en de uiteindelijke uitkomsten van de NSE te kunnen wegen. Voor 2019 is het populatiebestand niet meer op microniveau beschikbaar maar zijn er door de deelnemende instellingen geaggregeerde bestanden met populatiegegevens geleverd. In deze bestanden zijn aantallen kleiner dan 5 onderdrukt. Hierdoor zal er voor 2019 mogelijk sprake zijn van een lichte onderschatting van de populatieaantallen voor bepaalde combinaties van achtergrondkenmerken.

Benchmarkbestand – Het benchmarkbestand is het bestand met de uitkomsten van de NSE zoals deze gepubliceerd zullen gaan worden. Dit bestand is verrijkt met gegevens van externe bestanden (o.a. CROHO), de respons is opgeschoond, de variabelen en waarden zijn van een consistent label voorzien en zijn de themascores berekend. Daarnaast is in dit bestand de weging toegepast en is dit bestand beveiligd (n is groter dan of gelijk aan 5).

Het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO) – Dit register, dat wordt bijgehouden door de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), bevat gegevens van vroegere, actuele en toekomstige opleidingen. De instellingen zijn zelf verantwoordelijk voor het aanleveren van juiste en actuele gegevens in CROHO. Instellingen in het hoger onderwijs kunnen opleidingsgegevens laten toevoegen in het CROHO. Deze registratie is nodig voor:

- De bekostiging van opleidingen aan bekostigde instellingen.
- Het toekennen van studiefinanciering.
- Het verlenen van graden en titels door de instelling.

3.1 Uitvragen achtergrondkenmerken

Een van de belangrijkste verschillen van de NSE 2019 ten opzichte van de NSE 2018 is dat een aantal belangrijke achtergrondkenmerken, waaronder opleiding, instelling en locatie, worden uitgevraagd aan de respondent in plaats van dat deze al vooraf waren ingevuld voor de student op basis van gegevens afkomstig van de onderwijsinstellingen. In 2018 hoefde de student alleen nog maar aan te geven of de vooraf ingevulde gegevens klopten. In 2019 moest dus alles zelf gekozen worden uit soms omvangrijke drop down menu's. Deze achtergrondkenmerken zijn cruciaal voor de uitkomsten van de NSE omdat op basis hiervan wordt bepaald voor welke onderwijsinstelling en opleiding de student zijn of haar tevredenheid invult. Deze tevredenheidsscores worden ook op het niveau van opleiding en onderwijsinstelling gepubliceerd.

Deze nieuwe situatie vraagt van de respondent extra inspanning. Ten eerste omdat er nu meer vragen beantwoord moeten worden, dat kost tijd. Ten tweede kunnen het lange lijsten van instellingen, faculteiten en opleidingen zijn waaruit de student moet kiezen, dat vraagt geduld. Ten derde moet de student zelf goed aangeven aan welke instelling, faculteit of opleiding hij of zij studeert. Als bijvoorbeeld net de verkeerde instelling of faculteit wordt gekozen, staat de gevolgde opleiding er niet tussen (deze drop down menu's zijn afhankelijk van elkaar). Dit is vooral lastig voor studenten die twee opleidingen tegelijk volgen of studenten die een joint degree (één opleiding die door twee onderwijsinstellingen wordt gegeven) volgen.

In deze paragraaf worden kort de eerste effecten besproken van de invloed van het uitvragen van de achtergrondkenmerken. Het mogelijke effect op de representativiteit van de respons komt in hoofdstuk 4 verder aan de orde.

Invulduur

Om te kijken of respondenten inderdaad langer doen over het invullen van de vragenlijst door de extra uitvraag van de achtergrond kenmerken is gekeken naar de invulduur.

Het bleek echter lastig om een goede vergelijking te maken tussen 2018 en 2019. Dit heeft twee belangrijke redenen. Ten eerste is het ruwe bestand over 2019 nog niet gaafgemaakt. Dit betekent dat er nog hele extreme waarden (waaronder negatieve invulduren) in zitten. Ten tweede is in 2019 een ander software pakket gebruikt waardoor het kan zijn dat de invulduur net op een andere manier wordt berekend. Ipsos moet hier nog naar kijken. Er worden daarom geen uitkomsten getoond over invulduur in deze notitie. Het advies is om deze analyses pas te doen als het bestand over 2019 is gaafgemaakt. Dan kunnen hier pas juiste conclusies uit getrokken worden.

Afhaken bij vragen over achtergrondkenmerken

Een ander vermoeden was dat respondenten sneller zouden afhaken als zij deze achtergrondkenmerken zelf zouden moeten invullen. Dit is onderzocht door te kijken naar het aantal afhakers bij de vragen over instelling (vraag 3b), soort opleiding (vraag 4a), opleiding (vraag 6a) en locatie (vraag 6b). Dit waren de vragen die nu niet al vooraf waren ingevuld voor de student. In tabel 3.1.1. staan de uitkomsten van deze analyse. Hierin is te zien dat er inderdaad respondenten afhaken bij deze vragen. Echter als wordt gekeken naar de top 10 van de vragen/momenten in de NSE dat respondenten afhaken, zitten alleen vraag 4a en vraag 6a daarbij (zie ook figuur 3.5.2). Bij andere vragen, zoals vraag 10, 15, 16 en 17, vallen er meer respondenten af. Het uitvragen van de achtergrondkenmerken heeft dus wel tot wat extra uitval geleid (ongeveer 2,4%) maar niet meer dan veel andere vragen uit de NSE. De meeste studenten hebben dus deze extra vragen naar de achtergrondkenmerken doorlopen.

3.1.1 Afhakers bij vragen over achtergrondkenmerken , NSE 2019

Vraag	Aantal	Percentage ²
Vraag 3b - Instelling	1 681	0,6%
Vraag 4a - Soort opleiding	2 240	0,8%
Vraag 6a - Opleiding	2 536	0,9%
Vraag 6b - Locatie	352	0,1%

Deze uitkomsten kunnen helaas niet vergeleken worden met 2018 omdat in het ruwe bestand van 2018 alleen nog de respondenten zitten die minimaal vraag 15 hebben ingevuld. Uitval vóór deze vraag is dus niet te bepalen.

Anders, namelijk

Dat in de NSE 2019 niet elke student de juiste faculteit, opleiding of locatie kan terugvinden in de drop down lijsten blijkt ook uit het feit dat er in 2019 relatief vaak is gekozen voor de optie 'Anders, namelijk' (zie tabel 3.1.2). Vooral bij de opleiding is de optie 'Anders, namelijk' vaak gekozen, ruim 13 duizend keer, in ongeveer 5 procent van de gevallen. Dit is vaker zo bij universiteiten dan bij hogescholen.

3.1.2 Optie "Anders, namelijk" naar type instelling, NSE 2019

Vraag	Universiteit (bekostigd)	Niet bekostigd onderwijs	Hogeschool (bekostigd)	Totaal
V5 - Faculteit ³	1 237 4%	109 27%	1 726 3%	3 072 3%
V6a - Opleiding	6 209 6%	317 9%	6 803 4%	13 329 5%
V6b - Locatie	1441 2%	288 8%	869 1%	2 598 1%

Ook is er een verschil tussen onderwijsinstellingen hoe vaak de optie 'Anders, namelijk' wordt gekozen op opleiding (figuur 3.1.3). Dit is een indicatie dat bij sommige instellingen de problemen van het vinden van de juiste opleiding groter zijn dan bij anderen. Er zijn een vijftal instellingen waar dit aandeel boven de 20 procent ligt. Dit zijn veelal kleine instellingen maar hier zit ook een universiteit tussen. Bij deze universiteit komt dit doordat in het begin van de veldwerkperiode het drop down menu leeg was, studenten hadden dan alleen de keuze voor 'Anders, namelijk'. Later is dit nog aangepast in de vragenlijst waarna het percentage 'Anders, namelijk' daalde naar onder de 10 procent. Ook in de categorie 10-20 procent zit een grote universiteit.

3.1.3 Aantal instellingen naar percentage 'Anders, namelijk' , NSE 2019

Percentage 'Anders, namelijk'	Aantal instellingen
20 procent of meer	5
10 tot 20 procent	6
5 tot 10 procent	13
1 tot 5 procent	37
0 procent	6

² Als percentage van de initiële respons (n = 287 231).

³ Niet voor elke instelling wordt de faculteit uitgevraagd. Deze percentages zijn daarom berekend op een aantal van 103 170.

Ter vergelijking: in voorgaande jaren koos nog geen 1 procent van de respondenten voor de optie 'Anders, namelijk' en gaven ze dus aan dat ze de vragenlijst gingen invullen voor een andere opleiding dan vooraf voor hen was ingevuld (in 2018 0,6 procent). Het kiezen voor de optie 'Anders, namelijk' hoeft niet te betekenen dat deze respons niet aan de juiste opleiding toegewezen kan worden. Met behulp van input van de onderwijsinstellingen kan vaak een groot deel hiervan nog hersteld worden.

3.2 Nieuwe toestemmingsvraag

Een andere aanpassing vanwege de AVG is dat de toestemmingsvraag aan het begin van de vragenlijst is aangepast. Het vermoeden was dat dit een lagere respons tot gevolg zal hebben. De toestemmingsvraag is na de taalvraag de tweede vraag van de vragenlijst. Deze vraag is als volgt geformuleerd:

V2: Je kunt zowel anoniem als niet-anoniem deelnemen aan de NSE. In beide gevallen zijn de resultaten in de rapportages nooit tot jou als persoon te herleiden.

Indien je niet-anoniem meedoet, worden je antwoorden herleidbaar aan jouw onderwijsinstelling terug geleverd. Hierdoor beschikt jouw instelling over meer relevante gegevens die kunnen helpen bij het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Rapportages zijn echter nooit tot jou als persoon te herleiden. Klik op deze [link](#) voor de lijst met gegevens die jouw instelling ontvangt, hoe deze gegevens worden gebruikt en door wie.

Indien je anoniem meedoet, worden je antwoorden niet-herleidbaar voor je onderwijsinstelling terug geleverd en heeft jouw instelling minder gegevens tot haar beschikking ter verbetering van de onderwijskwaliteit. Klik op deze [link](#) voor de lijst met gegevens die je instelling ontvangt, hoe gegevens worden gebruikt en door wie

Hoe wil je meedoen aan de NSE 2019?

- 1 Ik doe niet-anoniem mee aan de NSE 2019*
- 2 Ik doe anoniem mee aan de NSE 2019*

Het blijkt dat ongeveer 6 duizend personen bij de toestemmingsvraag zijn afgehaakt. Er waren 275 duizend respondenten die wel de taalvraag (vraag vóór de toestemmingsvraag) hadden beantwoord. Dat betekent dat hier net iets meer dan 2 procent van de respondenten zijn afgehaakt. Dat aantal is onvoldoende om te concluderen dat deze toestemmingsvraag tot extra non respons heeft geleid. Er zijn ook andere vragen waarbij enkele duizenden respondenten afhaken. Bij de intro tekst, bijvoorbeeld, haken al gelijk zo'n 12 duizend respondenten af. En ook bij vraag 10 (startdatum opleiding) haken ruim 5 duizend personen af.

Het was helaas niet mogelijk om deze uitkomsten te vergelijken met de toestemmingsvraag uit 2018. Op basis van het ruwe bestand over 2018 was namelijk niet te bepalen hoeveel personen na de toestemmingsvraag zijn afgehaakt. Dit omdat dit bestand alleen nog de respons bevat van personen die minimaal vraag 15 (algemeen oordeel vraag) hebben beantwoord. Iedereen in dit bestand had dus ook de toestemmingsvraag beantwoord.

3.3 Onjuiste opleidingsnamen in keuzemenu's

Studenten moeten in de NSE 2019 zelf hun opleiding kiezen uit een drop-down lijst. De opleidingen waar ze uit kunnen kiezen zijn afhankelijk van onder meer de instelling en faculteit die ze bij eerdere vragen hebben gekozen. De namen van deze opleidingen zijn in principe de actuele opleidingsnamen uit het CROHO tenzij de instelling zelf alternatieve (lokale) opleidingsnamen heeft doorgegeven aan IPSOS. Bij zowel de koppeling met het CROHO en het programmeren van de lokale opleidingsnamen lijkt er iets zijn misgegaan in de uiteindelijke vragenlijst van de NSE 2019 waardoor studenten mogelijk niet uit de voor hen herkenbare opleidingsnamen konden kiezen. Deze twee issues zijn verder uitgezocht.

Geen actuele opleidingsnamen

Uit de analyses naar de opleidingsnamen kwam naar voren dat er bij uiteindelijk 109 opleidingen niet de actuele opleidingsnaam uit het CROHO in de vragenlijst terecht is gekomen. Het gaat hier om significante afwijkingen van de actuele opleidingsnaam. Kleine spelfouten e.d. zijn niet als probleem gezien. In bijna 85 procent van deze gevallen is in plaats van de actuele naam een historische naam van deze opleiding uit het CROHO in de vragenlijst terecht gekomen. In de overige 15 procent gaat het om andere afwijkingen van de actuele opleidingsnaam.

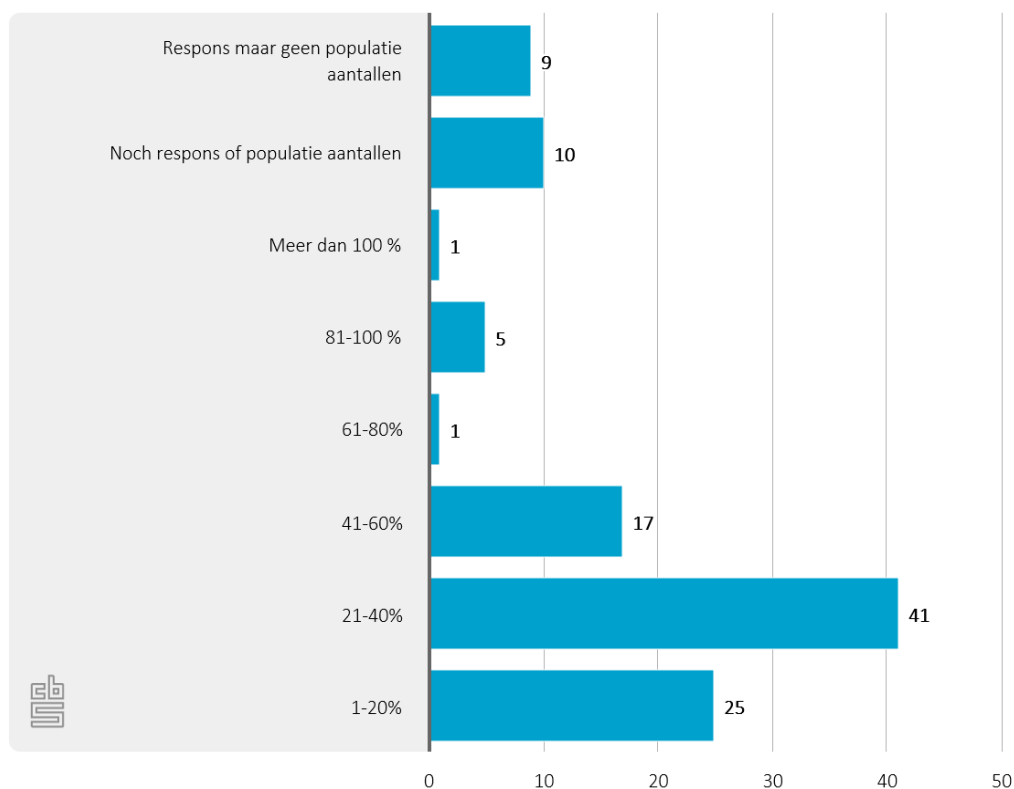
Voor deze opleidingen is het dus de vraag of de studenten die deze opleidingen volgden de naam wel konden terugvinden in het drop down menu onder deze alternatieve naam. Mocht dat niet zo zijn hebben ze wellicht een andere opleiding gekozen, zijn ze voor de optie 'Anders, namelijk' gegaan of zijn ze misschien wel afgehaakt. Dit probleem komt bij 36 instellingen van de 67 instellingen voor die in 2019 hebben meegedaan aan de NSE en het speelt zowel bij de universiteiten, het hbo en het niet bekostigd onderwijs.

3.3.1 Aantal instellingen met niet actuele opleidingsnamen naar type instelling, NSE 2019

Type instelling	Aantal instellingen
Totaal	36
Universiteit (bekostigd)	12
Hbo (bekostigd)	22
Niet-bekostigd onderwijs	2

Om te kijken hoe groot dit probleem is, is gekeken naar de respons- en populatieaantallen van deze opleidingen. Het gaat in totaal om iets meer dan 6 duizend respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld voor een opleiding met een niet actuele opleidingsnaam. Dat is iets meer dan 2 procent van alle respondenten. Of de niet actuele opleidingsnaam mogelijk een probleem is kan worden afgeleid uit de responspercentages bij deze opleidingen. Een relatief lage respons geeft mogelijk aan dat weinig studenten de opleiding herkenden in de lijst en een relatief hoge respons geeft aan dat mogelijk ook studenten van andere opleidingen deze opleiding herkenden als die van hen. Figuur 3.3.2 laat zien dat er inderdaad opleidingen zijn waarbij de respons niet representatief lijkt. Dit zijn de opleidingen met minder dan 20 procent respons, opleidingen met meer dan 80 procent respons en opleidingen met respons terwijl het populatie aantal nul is. Hierbij zitten zeker niet alleen kleine opleidingen, maar ook grotere opleidingen bij universiteiten. Deze opleidingen verdienen bij een mogelijk reparatie van de NSE 2019 extra aandacht.

3.3.2 Responspercentages bij opleidingen met niet actuele namen, NSE 2019`

Er waren 36 onderwijsinstelling waarbij dit probleem speelde. Niet bij elke instelling is dit probleem even groot. Dit is terug te zien aan het aantal opleidingen per instelling waarbij het voorkwam dat niet de actuele opleidingsnaam in de drop down menu's is meegenomen en de bijbehorende respons en populatie aantallen.

Bij veruit de meeste (28) van deze 36 instellingen komt dit probleem maar bij maximaal drie opleidingen voor. Bij vooral universiteiten komt het vaker voor, zo zijn er universiteiten waarbij dit bij respectievelijk, 7, 8, 10 en 13 opleidingen voorkomt. De grootte van het probleem per instelling hangt echter meer af van de bijbehorende responsaantallen van deze opleidingen dan van het aantal opleidingen zelf. Als een groot deel van de respons van een bepaalde instelling hoort bij opleidingen met een niet actuele opleidingsnaam, ook al gaat het maar om enkele opleidingen, is het probleem groter dan als het maar om een klein deel van de respons gaat. In figuur 3.3.3 is terug te zien dat bij het overgrote deel van de instellingen het om maximaal 5 procent van de totale respons gaat. Er zijn een klein aantal instellingen waar het om meer dan vijf procent van de respons gaat. Dit zijn vooral hogescholen.

Methode

Actuele opleidingsnamen

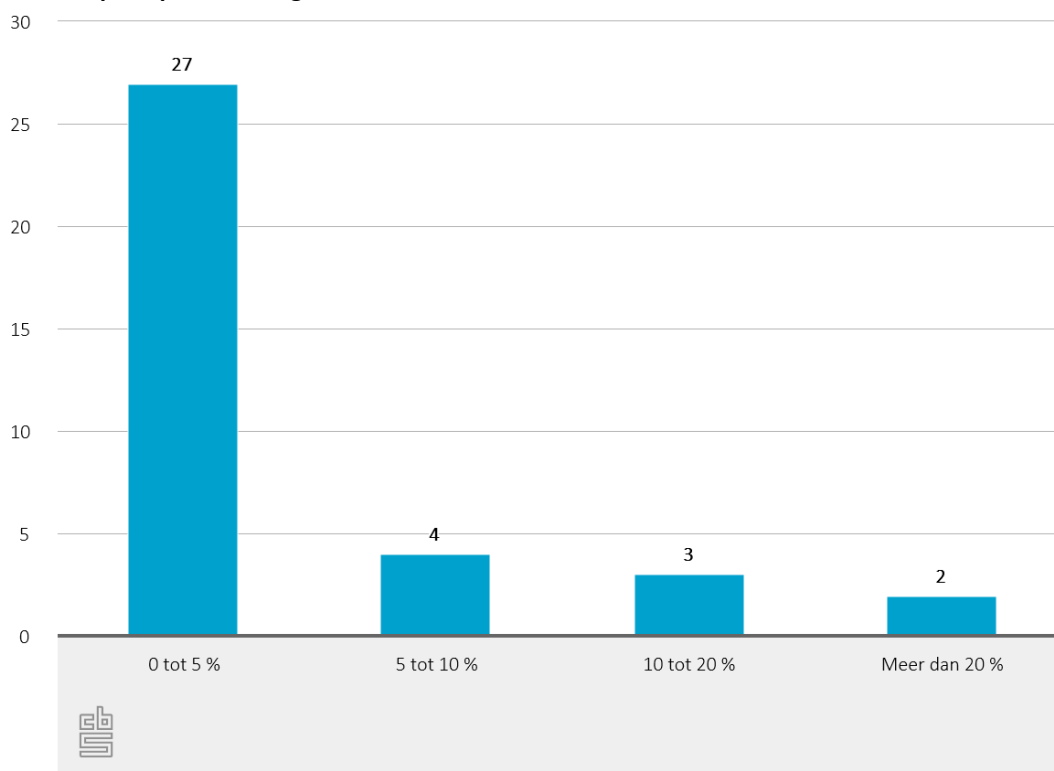
Om te controleren of de opleidingsnamen in de NSE 2019 wel actueel waren, is een vergelijking gemaakt tussen de opleidingsnamen zoals initieel bij start van het veldwerk in de vragenlijst waren geprogrammeerd (op basis van een lijst ontvangen van Ipsos) en de actuele namen volgens het CROHO. Op basis van het CROHO is een selectie gemaakt van alle actuele opleidingen die ooit een verandering in naam hebben gehad. Vervolgens zijn de geprogrammeerde namen gekoppeld aan de actuele namen op basis van BRIN en CROHO, zodat voor de opleidingsnamen zoals die in de NSE voorkwamen de actuele naam wordt toegevoegd. Daarna wordt er op basis van opleidingsnaam gekeken of de geprogrammeerde naam overeenkomt met de actuele naam. Toevoegingen zoals (Bachelor), (Master) werden hierbij verwijderd zodat de namen gekoppeld konden worden. Uiteindelijk bleef hier een lijst over met alle opleidingen die geen match hadden met de actuele naam. De lijst is ter controle nog handmatig nagelopen. In sommige gevallen is dit nog gecorrigeerd als er een spelfout in zat en het eigenlijk in principe op hetzelfde neerkwam, zoals 'Organisation' en 'Organization'. Het resultaat hiervan was een lijst met opleidingen waar een niet-actuele naam is gebruikt. Ook werd er informatie aangekoppeld over de populatie- en responsaantallen bij de opleidingen waar een verkeerde naam werd aangekoppeld en de totale populatie- en responsaantallen per instelling.

Lokale opleidingsnamen

Daarnaast leverden de universiteiten en hogescholen in sommige gevallen nog lokale opleidingsnamen aan die meegenomen zouden moeten worden in de NSE in plaats van de namen uit het CROHO. Op een soortgelijke manier als hierboven beschreven is een vergelijking gemaakt of de geprogrammeerde opleidingsnamen overeenkwamen met de lokaal aangeleverde namen. Op deze lijst met meer dan 500 opleidingen, kan het wel voorkomen dat er geen goede match was vanwege kleine verschillen, bijvoorbeeld een net iets andere spelling. Dit is er systematisch zo veel mogelijk uit gefilterd, maar is niet handmatig nagelopen vanwege de grootte van de lijst. Het kan in grote lijnen op twee manieren voorkomen dat de geprogrammeerde opleidingsnaam niet overeen komt met de aangeleverde lokale naam. Voor de meerderheid van deze lijst ging het erom dat instellingen meerdere specifiekere opleidingsnamen hadden aangeleverd die vallen onder één CROHO code, maar dat deze extra uitsplitsingen niet zijn overgenomen. Daarnaast ging het om verschil in taal, spelling, of een andere verwoording van de opleiding tussen de aangeleverde opleidingsnaam en de naam uit het CROHO. Ook bij de lokale opleidingsnamen is extra informatie aangekoppeld over de populatie- en responsaantallen op instellings- en opleidingsniveau om te controleren of deze opleidingen afwijkende responspercentages hadden.

NB. Ipsos heeft na de start van het veldwerk naar aanleiding van feedback van instellingen nog wel verbeteringen aangebracht in de lijst met geprogrammeerd opleidingsnamen. Omdat echter niet goed te achterhalen is wanneer deze aanpassingen precies zijn gedaan is er voor deze analyses voor gekozen uit te gaan van de lijst met namen bij de start van het veldwerk.

3.3.3 Aandeel respons behorende bij niet actuele opleidingsnaam als percentage van de totale respons per instelling, NSE 2019

Lokale opleidingsnamen niet geprogrammeerd

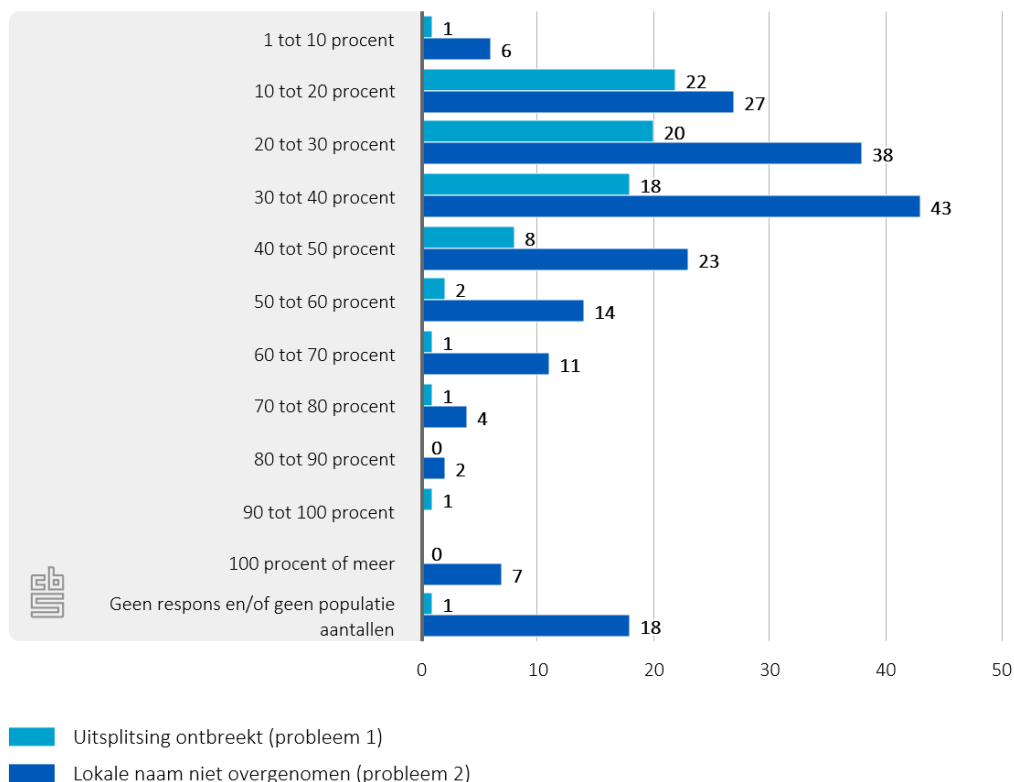
Uit de analyses van de lokale opleidingsnamen in de NSE blijkt dat bij de start van het veldwerk bij iets meer dan 500 gevallen niet de door de instelling aangeleverde lokale naam in de vragenlijst terecht is gekomen. Bij deze opleidingen hoort een respons van bijna 25 duizend respondenten, dat is bijna 10 procent van alle respons van de NSE in 2019. Bij het niet overnemen van de lokale opleidingsnamen gaat het om twee soorten problemen.

Bij het eerste probleem hebben instellingen voor een bepaalde opleiding extra uitsplitsingen geleverd. Dit is dan één opleiding volgens het CROHO maar bij een instelling zelf worden meerdere versies van deze opleiding aangeboden. Een voorbeeld is dat binnen de opleiding muziek verschillende deelopleidingen bestaan. In de vragenlijst is dan alleen de overkoepelende opleiding muziek opgenomen en niet deze deelopleidingen. Dit speelt bij iets meer dan 300 van deze opleidingen. De respondenten hadden dan eigenlijk uit 300 deelopleidingen moeten kunnen kiezen, maar dit waren dan in de vragenlijst alleen de 75 opleidingen volgens het CROHO. Uiteindelijk gaat het hierbij om een respons van bijna 11 duizend respondenten.

Bij het tweede probleem gaat het om dat de instelling zelf een andere naam voor de opleiding gebruikt dan de actuele naam uit het CROHO, deze is aangeleverd maar dat deze naam niet in de NSE vragenlijst terecht is gekomen. Dit speelt bij bijna 200 opleidingen met een uiteindelijk respons van bijna 14 duizend. Dit is een substantieel deel van de respons. Echter zijn lang niet al deze gevallen even erg. Soms gaat het om een spelfout, net iets andere verwoording of een Engelse vertaling. In deze gevallen is de kans groot dat de respondent wel de juiste opleiding heeft kunnen kiezen. De aantallen respondenten en opleidingen die in deze paragraaf en ook de vorige paragraaf over de niet actuele namen worden genoemd zullen dus een overschatting geven van het probleem.

Echter het is lastig te bepalen welke gevallen dit zijn, daarom wordt hier ook geen onderscheid naar gemaakt in deze analyses. Het zal blijken uit de responspercentages behorende bij deze opleidingen of er aanleiding is dat respondenten niet de juiste opleiding hebben gekozen. Dit is weergegeven in figuur 3.3.4⁴ en 3.3.5. In de eerste figuur gaat het om een uitsplitsing naar een van de twee typen problemen en in de tweede figuur gaat het om een uitsplitsing naar de soort instelling.

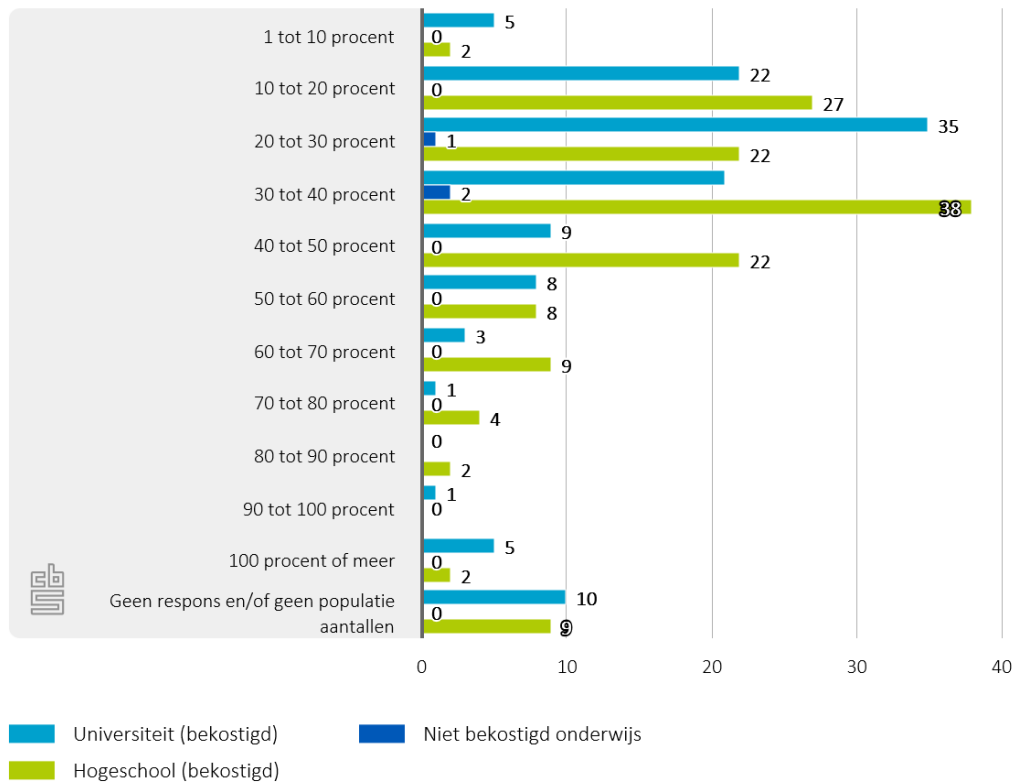
3.3.4 Responspercentages bij opleidingen met niet lokale naam naar type probleem, NSE 2019

In deze figuren is terug te zien dat niet bij alle opleidingen waar de lokale naam niet is overgenomen de respons afwijkt van de gemiddelde respons van de NSE (30-40%). Dit kan ook komen doordat er nog aanpassingen zijn geweest in de lijst van opleidingsnamen in de vragenlijst tijdens de veldwerkperiode en in deze analyses deze aanpassingen niet meer zijn meegenomen. Er zijn echter ook opleidingen waarbij de responspercentages wel aanleiding geven tot vragen. Opleidingen zonder respons, opleidingen met responspercentages lager dan 20 procent of opleidingen met juist een hele hoge respons zijn opleidingen waarbij mogelijk het niet overnemen van de lokale naam tot een niet representatieve respons heeft geleid. Deze opleidingen verdienen bij een mogelijk reparatie van de NSE 2019 extra aandacht. Wat verder uit figuur 3.3.4 blijkt is dat bij de probleem 2 opleidingen (waar de lokale naam niet is overgenomen) vaker extreme responspercentages voorkomen. Figuur 3.3.5 laat zien dat de effecten op de respons zowel bij opleidingen bij hogescholen als universiteiten spelen. Er is niet echt een ander patroon waar te nemen.

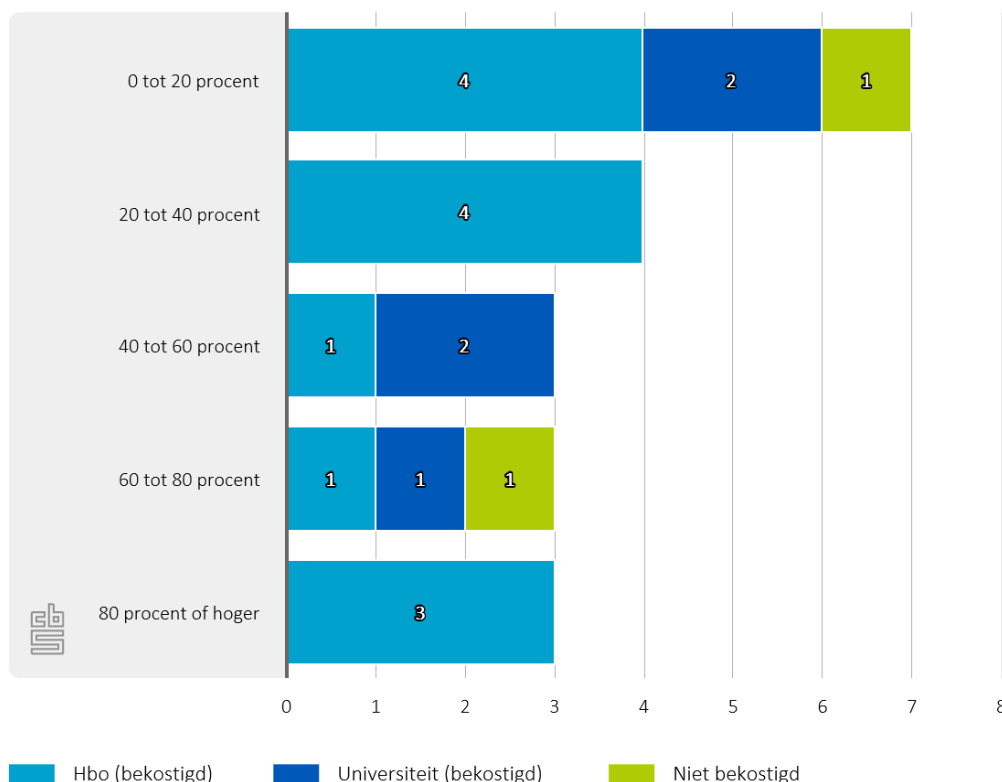
⁴ Omdat de respons- en populatieaantallen op het niveau van CROHO zijn en niet op het niveau van de uitsplitsing gaat het in deze figuur om de 75 opleidingen bij probleem 1 en niet de 300 uitsplitsingen.

3.3.5 Responspercentages bij opleidingen met niet lokale naam naar type instelling, NSE 2019

Net als bij de niet actuele opleidingsnamen is er ook gekeken naar het effect per instelling. Dus hoeveel respons per instelling is gerelateerd aan opleidingen waarbij niet de lokale naam is gebruikt. Er zijn 20 instellingen waar dit probleem speelt: vijf universiteiten, dertien hogescholen en twee niet bekostigde instellingen. Figuur 3.3.6 laat zien dat bij veel van deze instellingen het wel vaak om een substantieel deel van de respons gaat. Zo zijn er drie hbo-instellingen waarbij vrijwel alle respons hoort bij opleidingen waarbij niet de lokale naam in de vragenlijst stond. En zijn er nog zes instellingen waar het gaat om meer dan 40 procent van de respons. Bij zeven instellingen gaat het om minder dan 20 procent van de respons. Het effect van dit probleem is dus voor de ene instelling groter dan voor de andere.

3.3.6 Aandeel respons behorende bij niet lokale opleidingsnaam als percentage van de totale respons per instelling naar type instelling, NSE 2019

3.4 Routing

De NSE is in 2019 in een andere enquête tool geprogrammeerd dan in voorgaande jaren. Ondanks dat deze tool is getest kan het zijn dat er mogelijk nog programmeerfouten in de routing van de vragenlijst zaten. Dat is hier onderzocht op een aantal punten van de vragenlijst waar de routing een belangrijke rol speelt. Uitgangspunt voor de routing zoals die zou moeten zijn is het document “Nationale Studenten Enquête – NSE 2019 Basisvragenlijst”⁵. Bij deze analyses is zowel het ruwe bestand als het benchmarkbestand bekeken en is met behulp van testlinks een aantal keer de vragenlijst doorlopen.

Belangrijke opmerking nog over de analyses met betrekking tot de routing is dat het mogelijk is terug te gaan in de vragenlijst. Inconsistentie in de routing kan dan worden veroorzaakt doordat studenten tijdens het invullen terug zijn gegaan in de vragenlijst en op een routingvraag een ander antwoord hebben gegeven. De vragenlijstsoftware laat de waarden na wijziging van een routing staan maar volgt wel de juiste aangepaste routing. Voor deze inconsistenties wordt in principe gecorrigeerd bij het opschonen van het ruwe bestand en zouden niet meer in het benchmarkbestand mogen voorkomen.

Routing functiebeperking

In de NSE zit een vragenblok dat alleen relevant is voor personen die hebben aangegeven dat ze een functiebeperking hebben. De routing in de vragenlijst zou moeten voorkomen dat personen die antwoorden geen functiebeperking hebben toch vragen krijgen over hun functiebeperking en vice versa. Dit vragenblok begint met de volgende toestemmingsvraag:

⁵ Zie: <https://www.studiekeuze123.nl/nse-studenten/vragenlijst-nationale-studenten-enquete>

Heb je een functiebeperking, aandoening of ziekte, zoals bijvoorbeeld een lichamelijke beperking, een (chronische) ziekte, dyslexie, AD(H)D of een psychische klacht en geef je toestemming om je antwoorden te verwerken, of wil je deze vraag niet beantwoorden?

- 1. Ja en ik ga akkoord met de verwerking van mijn antwoorden over mijn functiebeperking, aandoening of ziekte zoals hierboven aangegeven.*
- 2. Nee ik wil deze vraag niet beantwoorden / deze vraag is niet voor mij van toepassing. Ik ga door naar het volgende vragenblok.*

Indien men hier nee op antwoord slaat de vragenlijst verdere vragen over functiebeperking over. Dit en de verdere routing binnen dit vragenblok lijken goed te gaan. Er zijn 73 duizend respondenten die ja op bovenstaande vraag hebben geantwoord. Er zijn daarnaast een klein aantal gevallen (70) die volgens het ruwe bestand nee hebben geantwoord op deze vraag maar wel verdere vragen over functiebeperking hebben beantwoord. Gezien het kleine aantal lijkt het aannemelijk dat het hier gaat om respondenten die terug zijn gegaan in de vragenlijst en hun antwoord hebben veranderd. In het benchmark bestand is hier inderdaad voor gecorrigeerd. Wel is het opvallend dat iets meer dan de helft van deze gevallen op dezelfde dag (4 februari) plaatsvonden. Mogelijk was de online vragenlijst op dat moment minder stabiel waardoor er relatief vaker terug geklikt is in de vragenlijst.

Hoewel dit volgens de routing mogelijk is, is het wel opmerkelijk dat van de 73 duizend respondenten die op bovenstaande vraag ja hebben geantwoord 33 duizend vervolgens in de vraag hierop volgend antwoorden geen functiebeperking te hebben. Deze personen slaan vervolgens een aantal vragen over functiebeperking over en beantwoorden dan alleen nog een aantal stelling over hoe tevreden ze zijn over bepaalde aspecten ten aanzien van studeren met een functiebeperking, aandoening of ziekte aan hun opleiding. In de NSE 2018 ging dit om 23 duizend van de 63 duizend respondenten, daar kwam dit dus ook al regelmatig voor. Dit is geen fout in de routing maar omdat dit gaat om een substantieel deel van deze groep respondenten kan worden afgevraagd of de toestemmingsvraag wel duidelijk genoeg geformuleerd is.

Routing voltijd/deeltijd/duaal en afstandsonderwijs

Er zit ook een bepaalde routing in de vragenlijst die afhankelijk is of studenten voltijd/deeltijd/duaal studeren en/of afstandsonderwijs volgen. Voor studenten die afstandsonderwijs volgen of in deeltijd of duaal studeren zijn vragen over bijvoorbeeld de woonsituatie (vraag 14) of aansluiting op de beroepspraktijk/werksituatie minder relevant of aangepast. In het ruwe databestand van de NSE 2019 is gecontroleerd of bepaalde uitkomsten die volgens de routing van de vragenlijst niet mogen voorkomen ook daadwerkelijk niet voorkomen. Er zijn twee respondenten waarvoor de routing niet lijkt te kloppen. Omdat dit zo beperkt is, is het aannemelijk dat deze gevallen komen doordat studenten terug zijn gegaan in de vragenlijst. Er lijkt hier niks mis met de routing te zijn.

3.5 Technische problemen

Er zijn tijdens de veldwerkperiode verschillende problemen bij de afname van de NSE naar voren gekomen. Daarover zijn honderden klachten e-mails binnengekomen op student@nse.nl. De belangrijkste technische problemen worden hier besproken. Indien mogelijk worden deze ondersteund door cijfers uit de NSE 2019. Deze zijn afkomstig uit het ruwe bestand over 2019 en eventueel 2018.

De vragenlijst werkt niet / kan niet bereikt worden

Een groot deel van de technische klachten van studenten ging over het feit dat de vragenlijst in eerste instantie al niet geopend of bereikt kon worden. De twee belangrijkste redenen daarvoor

waren dat of de vragenlijst eindeloos bleef laden of dat de student de melding kreeg dat de vragenlijst al werd ingevuld door iemand met hetzelfde ID/gebruikersnaam. De oplossing die dan werd aangedragen vanuit de NSE was de vragenlijst via een andere browser of ander apparaat te openen.

Helaas is het niet goed mogelijk met de beschikbare data te onderzoeken hoe vaak dit speelde. Er zit bijvoorbeeld geen informatie in de NSE 2019 over op welke browser de vragenlijst is ingevuld.

Hierdoor kon niet bekeken worden of de respons voor bepaalde browsers significant lager is dan verwacht zou worden. Ook lijkt het probleem niet specifiek bij één of enkele onderwijsinstelling te liggen. De klachten e-mails hierover komen vanuit veel verschillende instellingen, zowel hogescholen als universiteiten.

De gevolgen van deze problemen zijn dus niet goed te kwantificeren maar het is wel te verwachten dat hierdoor respondenten zijn afgehaakt. Niet iedereen zal de NSE hebben gemaïld met deze klacht en gewacht hebben tot de oplossing werd gegeven.

Vragenlijst loopt vast bij mobiel

Een andere veelgenoemde klacht van studenten die de vragenlijst op hun mobiel probeerden in te vullen was dat de vragenlijst op een bepaald moment vast liep. Dit was vaak het moment waarop er werd gevraagd om de telefoon horizontaal te houden. Dat is bij het begin van de vragen naar de tevredenheid over de studie, vraag 15. Uit analyses van de respons blijkt dat van de respondenten die de vragenlijst via hun mobiel hebben ingevuld een veel groter deel de vragenlijst niet afmaakt (34 procent) dan respondenten die de vragenlijst via een PC/laptop (19 procent) of tablet (18 procent) hebben ingevuld. Op zich is het niet opvallend dat mobiele respondenten vaker afhaken dan de rest. Uit onderzoek van het CBS⁶ blijkt dat respondenten die een enquête invullen met een mobiel significant vaker afhaken dan respondenten die dat doen met een computer of tablet.

3.5.1 Complete status naar apparaat, NSE 2019

Complete status	PC/Laptop	Mobiel	Tablet	Totaal
Dropped out	19%	34%	18%	24%
Complete	81%	65%	82%	75%
Quota full - Total	0%	0%	0%	0%
Terminated - V4a	1%	1%	1%	1%
Terminated - V2a	0%	0%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Het is echter ook uit de data te halen bij welke vraag/moment respondenten waren als ze stopten met de vragenlijst. Daarin is terug te zien voor de respondenten via mobiel dat in 10 procent van de afhakers dat inderdaad vraag 15 is, tegenover 1 procent van de afhakers die via PC, laptop of tablet invulden. Bij de overige vragen/momenten waarop respondenten afhaken was dat verschil tussen de apparaten veel minder groot. Een deel van mobiele afhakers kan door dit specifieke probleem worden verklaard.

⁶ Anouk Roberts & Jeldrik Bakker (CBS) – Discussion paper. Mobile device login and break-off in individual surveys of Statistics Netherlands. February, 2018

3.5.2 Top 10 vragen/momenten waar de vragenlijst is afgebroken naar apparaat, NSE 2019

End Question	PC/Laptop	Mobiel	Tablet	Totaal
Intro_text	16%	16%	12%	16%
V2	7%	10%	10%	8%
PageV10	7%	8%	7%	7%
V16	6%	6%	6%	6%
V17	7%	4%	4%	6%
V15	1%	10%	1%	6%
V18	5%	2%	2%	4%
V21	5%	2%	4%	3%
Slottekst_2	5%	2%	4%	3%
V3b_new	3%	4%	4%	3%

In 2019 wordt de vragenlijst door ongeveer een derde van de respondenten ingevuld op hun mobiel. Dat is meer dan in 2018, daar was dat ruim 20 procent (zie tabel 3.5.3), hoewel die vergelijking niet helemaal goed te maken is omdat in 2018 voor niet iedereen bekend is met welk apparaat de vragenlijst is ingevuld.

3.5.3 Percentage respondenten naar apparaat, NSE 2018 en 2019

Jaar	PC/Laptop	Mobiel	Tablet	Onbekend ⁷
2018	58%	22%	2%	19%
2019	65%	34%	1%	0%

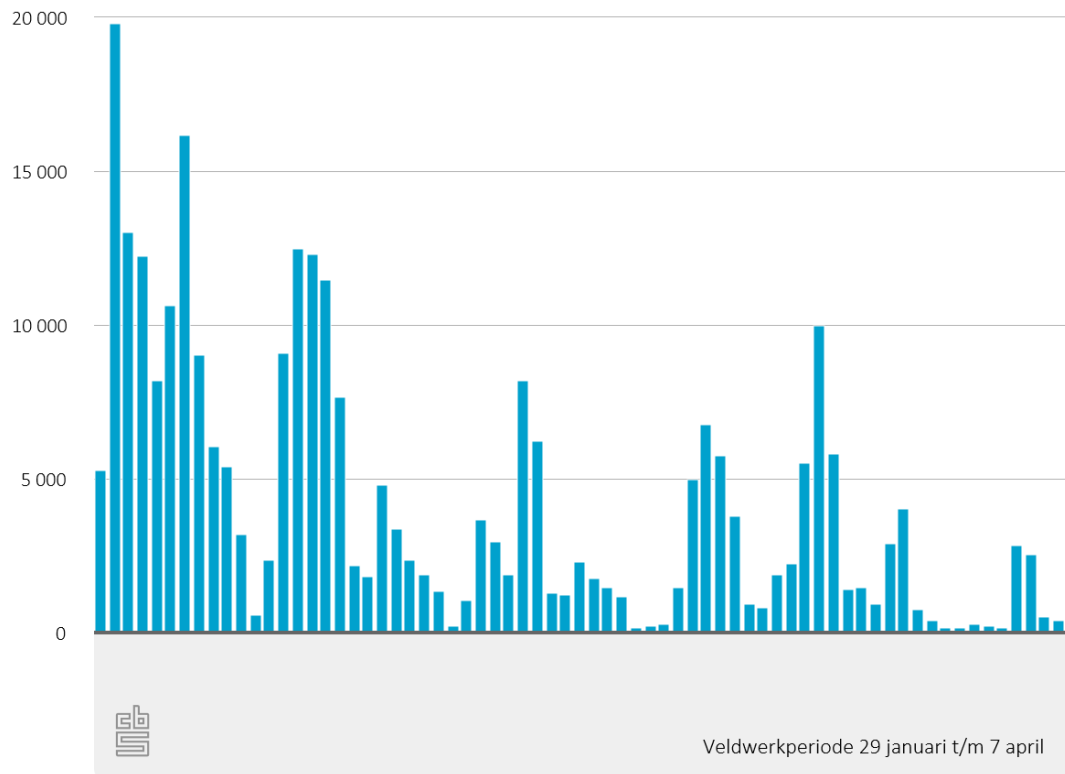
Enquête tijdelijke uit de lucht

Er waren ook signalen dat de NSE tijdelijk uit de lucht zou zijn geweest. Daarom is hier ook gekeken naar bepaalde patronen in het moment dat de vragenlijst is ingevuld. Uitgangspunt hierbij is de het moment dat de vragenlijst is opgestart. In figuur 3.5.4 is te zien op welke dag de respondenten de vragenlijst zijn gestart (oranje staven zijn het weekend). Hierin zijn duidelijk een aantal patronen terug te vinden. Zo is de respons aan het begin van de veldwerkperiode het hoogst, is de respons lager in het weekend dan doordeweeks en zie je pieken in de respons na wat waarschijnlijk reminders zijn geweest. Een vergelijkbaar patroon is te zien voor de NSE 2018 (figuur 3.5.5).

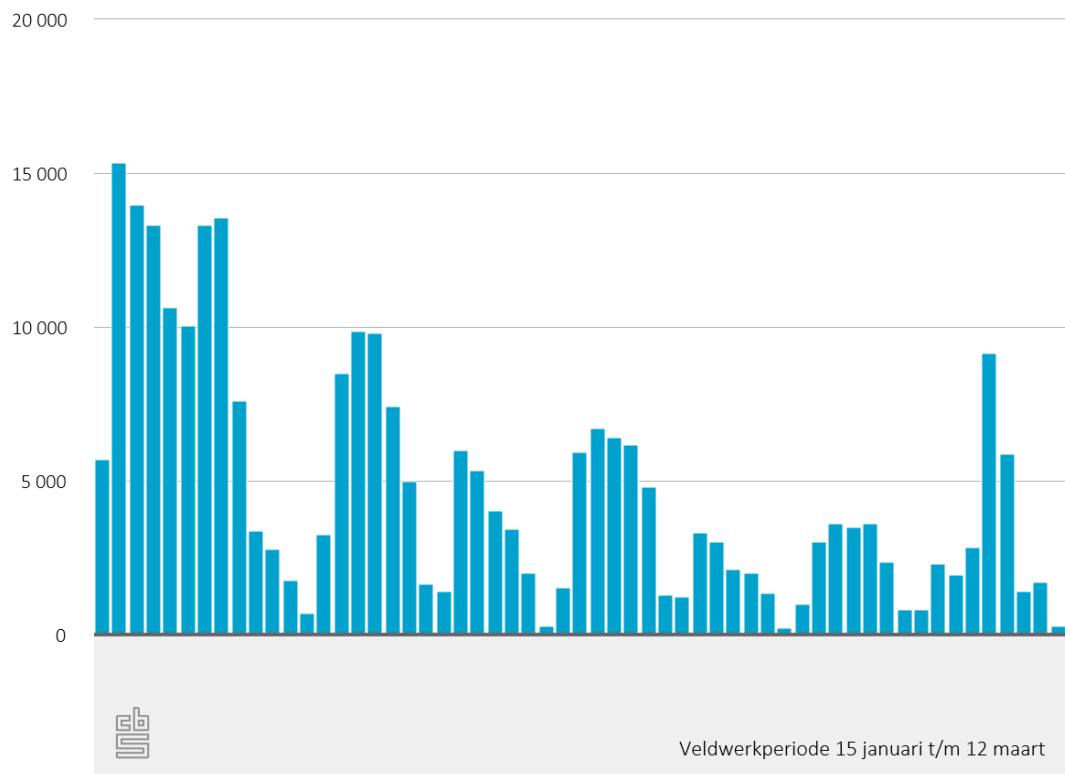
Er zijn in 2019 geen dagen dat er geen respons is geweest. Dus als de NSE tijdelijk niet beschikbaar zou zijn heeft dat niet langer dan één dag geduurd. Er is ook naar de verdeling van invuldag per onderwijsinstelling gekeken. Daar komen in principe dezelfde patronen uit naar voren als voor de totale respons. Er zijn wel instellingen die bepaalde dagen geen respons hebben, echter zijn dat uitsluitend kleine instellingen waar sowieso de aantallen vrij laag zijn.

⁷ Voor 2018 is er een groot deel onbekend omdat alleen voor de respondenten die de vragenlijst helemaal hebben afgemaakt bekend is met welk apparaat zij dit hebben gedaan.

3.5.4 Dag start invullen vragenlijst, NSE 2019

3.5.5 Dag start invullen vragenlijst, NSE 2018

Om te kijken of er wellicht bepaalde delen van de dag geen respons was in 2019, is ook het uur waarop de vragenlijst is ingevuld weergegeven. Als er dan naar verdachte gevallen wordt gezocht valt het op dat er vanaf donderdag 7 maart 19 uur tot en met vrijdag 8 maart 13 uur geen respons is geweest. Dit lijkt er op te wijzen dat deze periode de vragenlijst niet beschikbaar is geweest. Het komt wel vaker voor dat er laat op de avond, 's nachts of vroeg in de ochtend geen respons is. Echter is het niet gebruikelijk dat er later in de ochtend, in de middag of vroeg in de avond geen respons is. Wellicht hebben studenten die tijdens deze periode de vragenlijst geprobeerd hebben te benaderen het later nog een keer geprobeerd. Maar als ze dat niet hebben gedaan is een voorzichtige schatting, gebaseerd op de respons rond deze periode, dat normaal gesproken ongeveer één duizend respondenten de vragenlijst zouden hebben ingevuld. Deze respons is hier mogelijk verloren gegaan.

Responstool

Van onderwijsinstellingen zelf zijn klachten binnengekomen dat de tool waarop zij de respons op de NSE voor hun instelling konden monitoren. Volgens deze tool was er dan voor bepaalde opleidingen geen respons geweest terwijl zij zeker wisten dat studenten de vragenlijst hadden ingevuld. De respons zat echter wel in de data van de NSE zelf, alleen niet in de responstool. Hoewel dit een hinderlijk probleem is voor de instellingen, heeft het op zich geen invloed op de kwaliteit van data van de NSE zelf.

Spamfilter

Er zijn ook signalen geweest dat de uitnodigingsemail voor de NSE 2019 door de spamfilter werd tegengehouden en daardoor al niet bij de student terecht is gekomen. Het is helaas niet mogelijk dit te onderzoeken op basis van de beschikbare data. Dit probleem kan hebben bijgedragen aan een lagere respons en eventueel een selectieve non respons als dit probleem bij bepaalde instellingen meer speelde dan bij anderen.

3.6 Conclusies

De verandering in de opzet van de NSE (uitvragen achtergrondkenmerken), onjuiste opleidingsnamen in het keuzemenu en technische problemen zullen er zeker aan hebben bijgedragen dat de respons in 2019 lager ligt dan in eerdere jaren. Wat betreft de routing lijken er, voor de onderdelen waarvoor dit is onderzocht, geen problemen te zijn in de NSE 2019. Een lagere respons heeft consequenties voor de betrouwbaarheid van de uitkomsten van de NSE. Zolang de non respons niet te selectief is zal dit vooral betekenen dat meer uitkomsten, vooral voor kleine onderwijsinstellingen en opleidingen, onderdrukt moeten worden vanwege de n=5 regel. Als deze problemen een selectieve non-respons tot gevolg hebben is het lastiger. Dit is waarschijnlijk wel het geval bij bepaalde instellingen en opleidingen waar niet de juiste opleidingsnamen in het keuzemenu terecht zijn gekomen. In het volgende hoofdstuk wordt gekeken naar de respons in verhouding tot de populatie en zal blijken of er sprake is van selectieve non respons.

4. Respons

De veranderingen en problemen zoals besproken in hoofdstuk 3 zijn van invloed op de respons van de NSE 2019. Het gevaar is dat de respons hierdoor niet meer representatief is voor de populatie en de kwaliteit van de uitkomsten van de NSE 2019 daardoor onvoldoende is om te kunnen publiceren. In dit hoofdstuk is daarom gekeken naar de respons van de NSE 2019 in vergelijking met de respons van de NSE uit eerdere jaren. Er wordt begonnen met een overzicht van de respons voor enkele algemene achtergrondkenmerken. Vervolgens wordt verder ingezoomd op de respons op het niveau van de instelling (BRIN) en de opleiding (CROHO) omdat dit een belangrijk niveau is van publicatie en veel van de issues ook op dit niveau spelen.

4.1 Respons achtergrondkenmerken

Om een algemeen beeld te krijgen van de respons in 2019 zijn voor een aantal belangrijke achtergrondkenmerken zoals geslacht, soort hoger onderwijs en opleidingsvorm de populatie en responsaantallen op een rij gezet voor zowel 2018 als 2019 (zie tabel 4.1.1). Tot de respons wordt gerekend de respondenten die minimaal vraag 15 (algemeen oordeel vraag) hebben ingevuld. Het gaat hier om de bruto respons, dus de respons zonder dat deze is opgeschoond voor eventuele dubbeltellingen e.d. Niet voor elk kenmerk kon de vergelijking met 2018 worden gemaakt. Dat komt doordat in 2019 de populatie gegevens alleen op een geaggregeerd niveau beschikbaar zijn en hierbij geen kenmerken zoals geslacht en type hoger onderwijs zijn meegenomen.

De belangrijkste uitkomsten op basis van onderstaande tabel zijn dat de totale respons in 2019 ongeveer vier procentpunten lager is dan in 2018. Vooral bij het hbo is de respons afgenomen, een afname van 5,5 procentpunten in vergelijking met 1,8 procentpunten voor de universiteiten. Dit heeft onder meer te maken met dat de bekostigde hogescholen niet meer hebben meegedaan aan de verlenging van de veldwerkperiode van twee weken. Maar 1 procent van de respons voor de bekostigde hoge scholen is in de laatste twee weken binnengekomen, terwijl dit respectievelijk 14 en 10 procent was voor de universiteiten en het niet bekostigd onderwijs.

De respons onder de eerstejaars studenten is in 2019 vergelijkbaar met 2018. Bij de ouderejaars is deze wat lager. Voltijd en deeltijd studenten hebben beide een wat lagere respons in 2019, bij studenten met duaal onderwijs is de respons wat hoger dan in 2018. De reguliere studenten (veruit de meerderheid) responderen in 2019 iets minder vaak dan in 2018. Dit in tegenstelling tot de postmaster en premaster studenten die in 2019 juist een hogere respons laten zien.

4.1.1 Bruto respons naar achtergrondkenmerken, NSE 2018 en 2019

	2018			2019		
	Populatie	Respons	Respons %	Populatie	Respons	Respons %
<i>Totaal</i>	743 329	271 269	36,5%	761 377	246 741	32,4%
<i>Geslacht</i>						
Man	363 682	111 700	30,7%		100 382	
Vrouw	379 647	159 569	42,0%		144 041	
Anders					1 342	
Onbekend				761 377		
<i>Soort hoger onderwijs</i>						
Universiteit	289 270	92 444	32,0%	306 040	92 341	30,2%
Hbo	454 059	178 825	39,4%	455 337	154 400	33,9%
<i>Type hoger onderwijs</i>						
Bachelor	607 302	224 646	37,0%		196 959	
Master	127 517	43 032	33,7%		44 118	
Associate degree	8 510	3 591	42,2%		4 279	
Postinitieel					1 384	
Onbekend				761 377		
<i>Studiejaar</i>						
Eerstejaars	234 634	101 472	43,2%	235 280	104 257	44,3%
Ouderejaars	508 695	169 797	33,4%	473 036	132 450	28,0%
Onbekend				53 061	10 034	18,9%
<i>Onderwijsvorm</i>						
Voltijd	663 822	243 829	36,7%	628 134	222 750	35,5%
Deeltijd	68 231	23 210	34,0%	61 843	19 469	31,5%
Duaal	11 276	4 230	37,5%	10 708	4 521	42,2%
Onbekend				60 692		
<i>Type student</i>						
Reguliere student	731 622	267 990	36,6%	686 987	237 407	34,6%
Postmaster student	3 236	981	30,3%	3 690	1 693	45,9%
Premaster student	8 471	2 298	27,1%	7 874	3 373	42,8%
Onbekend				62 826	4 268	6,8%

4.2 Respons op niveau van opleiding per instelling

Om een indicatie te kunnen geven van de representativiteit van de NSE 2019 ten opzichte van voorgaande jaren, worden in de volgende twee paragrafen jaar-op-jaar verschillen in responspercentages geanalyseerd. Als uitgangspunt voor deze analyse is gekozen om de jaren 2017, 2018 en 2019 met elkaar te vergelijken op het niveau van opleiding per instelling. Omdat het aantal studenten binnen een opleiding redelijk stabiel is (studenten volgen over het algemeen meerdere jaren dezelfde opleiding), zijn bij de meerderheid van de opleidingen geen grote schommelingen in de respons te verwachten. Oorzaken van een dalende respons kunnen te maken hebben met technische aspecten van het invullen van de vragenlijst (ondersteuning van browsers, apparaten), de opzet van de vragenlijst (invulduur, routing) of de algemene dalende bereidheid van studenten om deel te nemen aan de NSE. In het geval van het laatste punt is een licht dalende trend te verwachten, maar zou dit niet mogen leiden tot sterke fluctuaties in responspercentages op het niveau van

opleiding per instelling. Voor de jaren 2017, 2018 en 2019 zien de respons en populatieaantallen voor de totale populatie er als volgt uit.

4.2.1 Overzicht respons en populatieaantallen, NSE 2017-2019

Jaar	Respons	Populatie	Percentage	Vershil
2017	284 792	730 033	39,0%	
2018	271 269	743 329	36,5%	-2,5
2019	246 741	761 377	32,4%	-4,1

Het totale responspercentage in 2019 ligt 4 procentpunten onder dat van 2018. Hierbij moet worden opgemerkt dat ruim 12 duizend personen (4,9 procent) in 2019 hebben aangegeven een opleiding te volgen die niet voorkwam in de keuzelijst. Omdat van deze groep op dit moment niet bekend is welke opleiding zij hebben beoordeeld, zijn deze personen niet meegenomen in de analyse. Mogelijk is van deze groep wel te achterhalen welke opleiding zij hebben beoordeeld (zie hoofdstuk 6).

In de volgende paragraaf wordt de frequentieverdeling van responspercentages gepresenteerd. Daarna worden jaar-op-jaar verschillen tussen responspercentages in beeld gebracht, waaruit naar voren komt hoe vaak bepaalde afwijkingen voorkomen. In beide analyses volgt eerst een overzicht van de totale populatie waarna onderscheid wordt gemaakt tussen universiteiten en niet-bekostigde instellingen en bekostigde hogescholen (die niet meer meedoen aan de NSE in 2019).

Populatiebeschrijving

Respons en populatieaantallen

Om de respons te onderzoeken zijn responspercentages berekend op basis van het aantal respondenten per opleiding per instelling en het aantal ingeschreven studenten. Iemand geldt als respondent als minimaal vraag 15 (algemene tevredenheid) is ingevuld. Populatieaantallen zijn voor alle opleidingen overgenomen uit de door de instellingen aangeleverde inschrijfgegevens. Deze aantallen zijn aangeleverd op het niveau van type student x studiejaar x opleidingsvorm x locatie x opleiding x instelling, waarbij aantallen kleiner dan vijf op dit niveau onderdrukt zijn. Wanneer deze aantallen naar het door ons gebruikte analyseniveau (opleiding x instelling) worden opgeteld, is het dus mogelijk dat er een kleine onderschatting is ontstaan van het werkelijke aantal ingeschreven studenten. Daarnaast is het mogelijk dat zeer kleine opleidingen populatieaantallen van 0 studenten hebben op het niveau van opleiding per instelling. Hoewel populatieaantallen (alleen voor het bekostigde hoger onderwijs) ook beschikbaar zijn in het 1 Cijfer HO bestand, is er voor gekozen om uit te gaan van de aangeleverde aantallen om de vergelijkbaarheid met eerdere jaren te vergroten.

Studenten met meerdere opleidingen

Wanneer studenten voor meerdere studies op dezelfde instelling zijn ingeschreven, wordt maar een inschrijving meegeteld (de hoofdschrijving). Wanneer studenten meerdere studies volgen aan verschillende instellingen, worden deze inschrijvingen beschouwd als aparte inschrijvingen. Dit komt overeen met de benaderingswijze van de NSE, waarbij studenten per instelling een uitnodiging ontvangen om hun studie te beoordelen.

Afbakening opleidingen en instellingen

Om de respons tussen opleidingen over de jaren heen te kunnen vergelijken, zijn een aantal keuzes gemaakt om de onderzoekspopulatie vast te stellen. Opleidingen en instellingen die niet voorkomen in het voorgaande jaar worden uitgesloten bij deze analyse. Daarnaast zijn opleidingen uitgesloten die worden aangeboden door een samenwerking van instellingen (*joint degrees*). Omdat studenten dit jaar zelf moesten invullen bij welke instelling zij hun opleiding volgen, en dit voor de student vaak onduidelijk is, is de respons bij dit type opleiding niet goed te vergelijken met eerdere jaren.

Daarnaast zijn opleidingen met een populatieaantal van 0 (zie hierboven) of een responsaantal van minder dan 5 studenten per opleiding per instelling niet meegenomen in de analyse. Ook zijn respondenten uitgesloten die hebben aangegeven een opleiding te volgen die niet voorkwam in de keuzelijst (categorie 'Anders, namelijk').

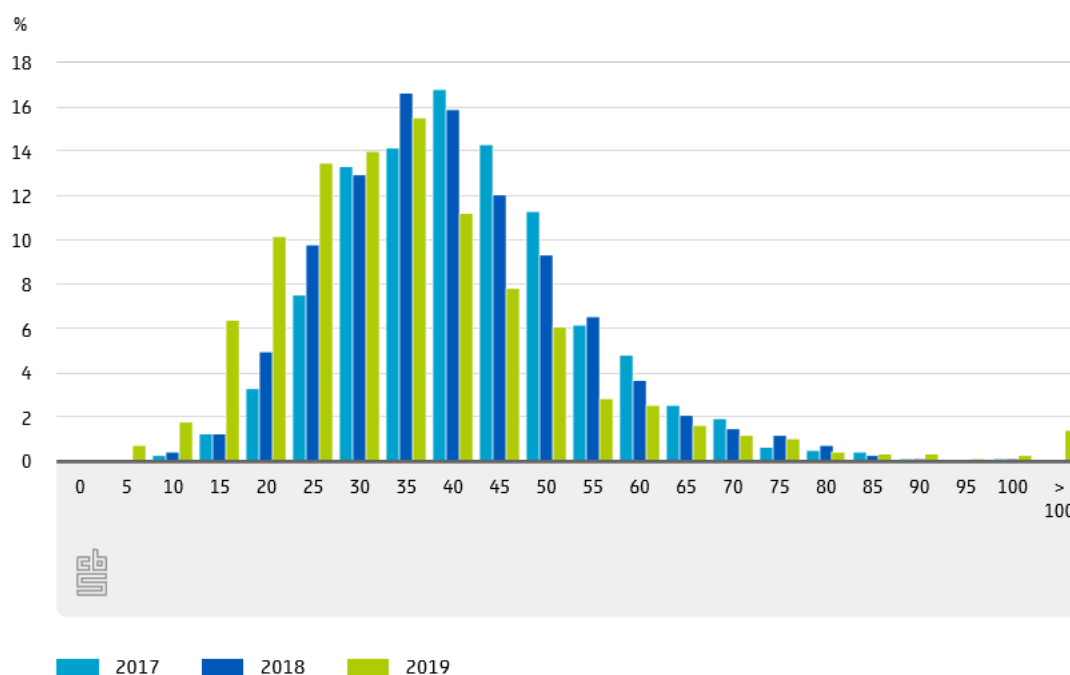
Fusies en voortzettingen

Ook kunnen opleidingen en instellingen fuseren of is het mogelijk dat de opleidingscode wijzigt. In dat geval is er geen sprake van een nieuwe opleiding, maar van een voortzetting van een of meerdere bestaande opleidingen. In de analyse is hiermee rekening gehouden door opleidingscodes die zijn samengevoegd of gewijzigd, om te zetten naar de nieuwe code die in 2019 geldt. Op die manier worden fusies tussen opleidingen en/of voortzetting met terugwerkende kracht doorgevoerd waardoor de respons ook voor deze opleidingen kan worden vergeleken. Ook is de fusie tussen Stenden Hogeschool en NHL Hogeschool tot NHL Stenden Hogeschool met terugwerkende kracht doorgevoerd.

4.3 Verdeling responspercentages

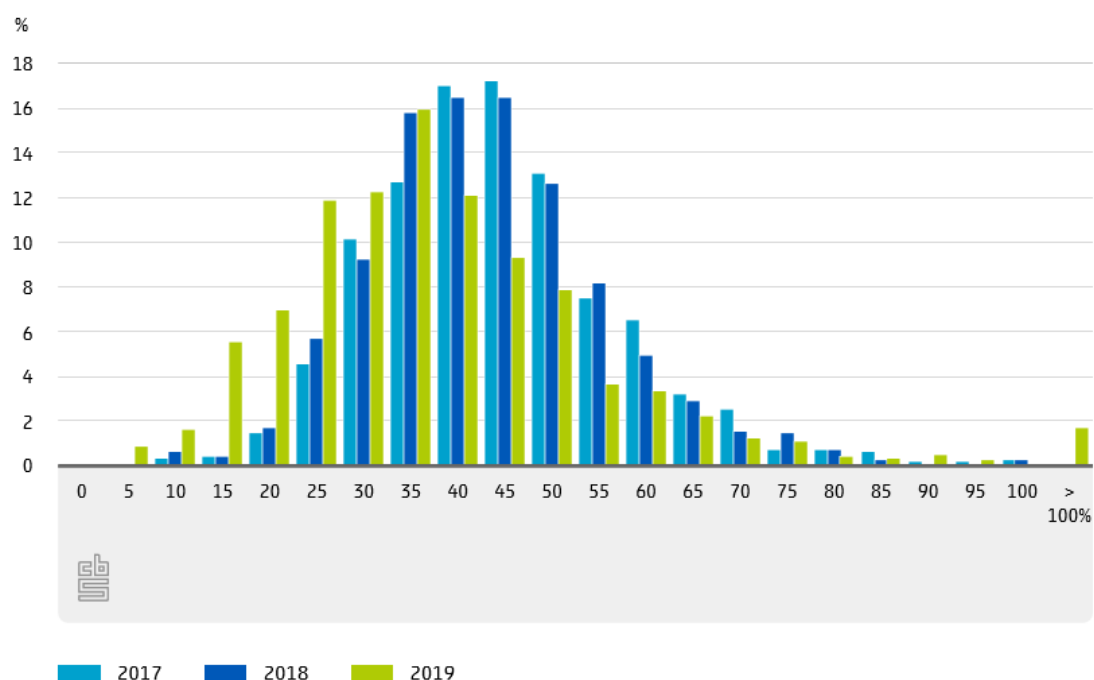
De volgende figuur laat de verdeling van responspercentages per opleiding zien afgerond op vijftallen. Hieruit komt naar voren dat lage responspercentage in 2019 in verhouding bij veel meer opleidingen voorkomen dan in de jaren 2017 en 2018. Bijna de helft (47 procent) van de opleidingen in 2019 heeft een responspercentage van maximaal 30 procent, terwijl dit in 2017 en 2018 bij respectievelijk 26 en 30 procent van de opleidingen het geval is. Daarnaast is het opvallend dat responspercentages hoger dan 100 procent bij iets minder dan 2 procent van de opleidingen voorkomen. Dit is waarschijnlijk het gevolg van een door de student verkeerd gekozen instelling of opleiding, waardoor respons bij de verkeerde opleiding terecht is gekomen. Bij deze opleidingen moet dus rekening worden gehouden met het feit dat tenminste een deel van de respondenten eigenlijk een andere studie volgt en/of heeft willen beoordelen.

4.3.1 Verdeling afgeronde responspercentages totale populatie, NSE 2017 – 2019

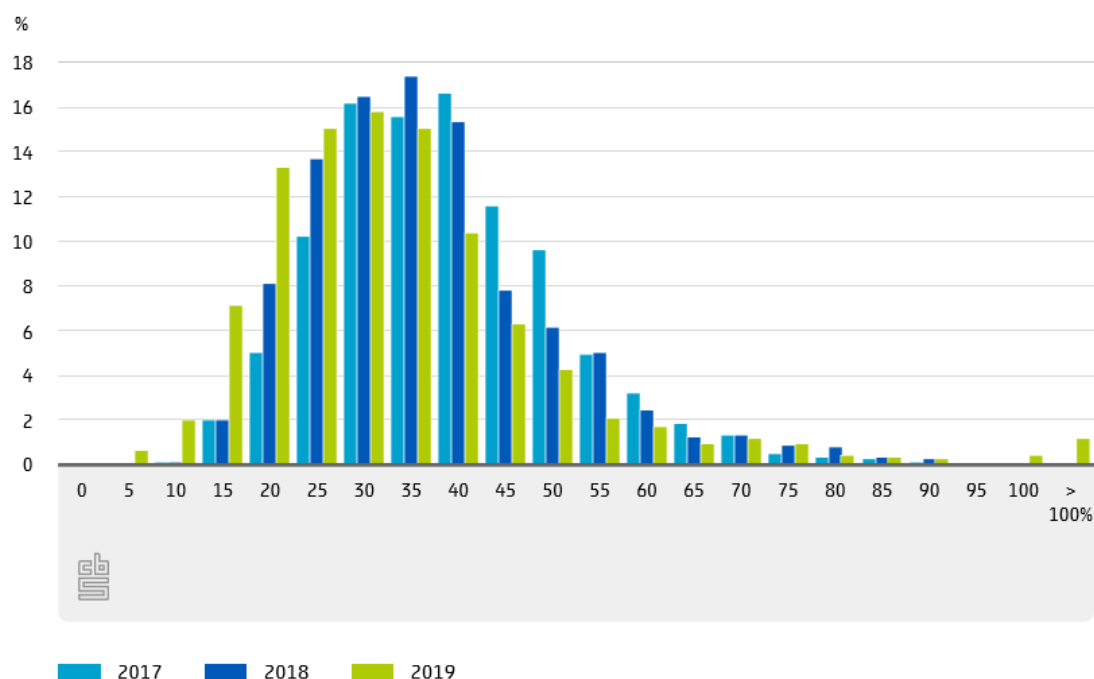

De figuren op de volgende pagina laten de frequentieverdeling van responspercentages zien voor de twee deelpopulaties. Voor beide populaties is zichtbaar dat de verdeling een vergelijkbaar en afwijkend beeld geeft ten opzichte van voorgaande jaren. Bij universiteiten en niet-bekostigde instellingen heeft meer dan de helft van het aantal opleidingen (54 procent) een responspercentage van maximaal 30 procent tegen 39 procent bij de bekostigde hogescholen. Hoewel de respons dus gemiddeld hoger is bij de bekostigde hogescholen, geeft de verdeling van de respons geen inzicht in de jaar-op-jaar ontwikkeling van de respons per opleiding. Beide verdelingen zijn duidelijk naar links geschoven, maar om de betrouwbaarheid te kunnen beoordelen van de overgebleven respons is het ook belangrijk om de oorsprong en bestemming van de responspercentages inzichtelijk te maken. Daarom worden in de volgende paragraaf jaar-op-jaar ontwikkelingen in de respons vergeleken per opleiding.

4.3.2 Verdeling afgeronde responspercentages voor bekostigde hogescholen, NSE 2017-2019

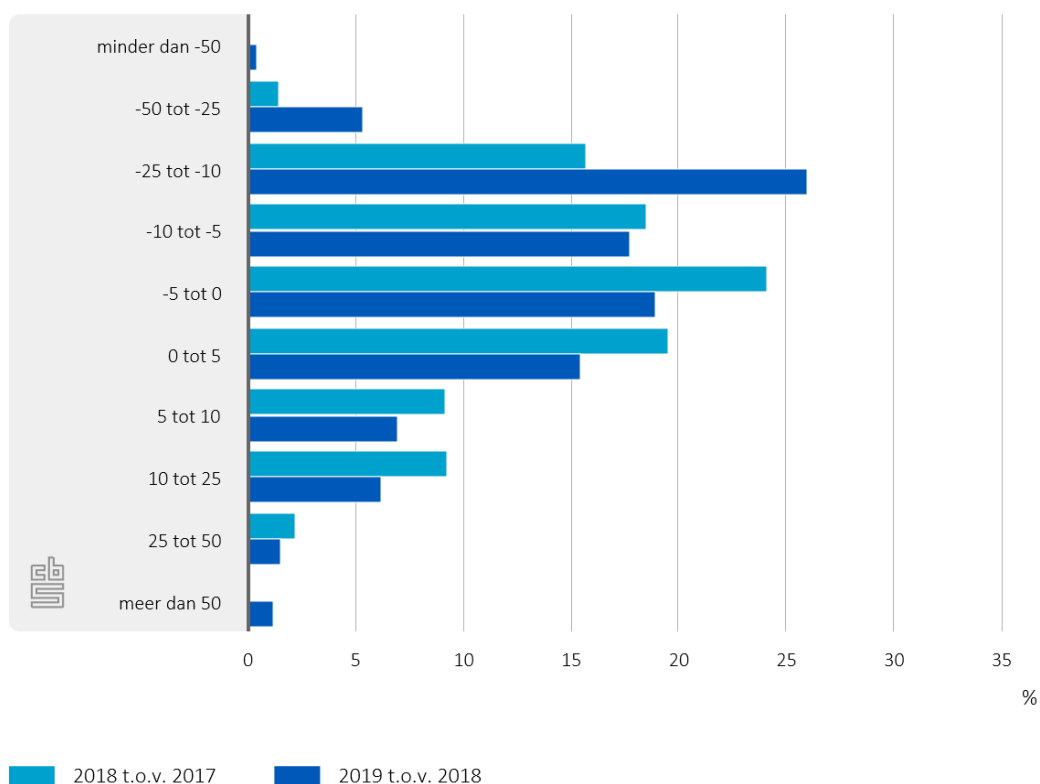
4.3.3 Verdeling afgeronde responspercentages voor universiteiten en niet-bekostigde instellingen, NSE 2017-2019

4.4 Jaar-op-jaar verschillen in respons per opleiding

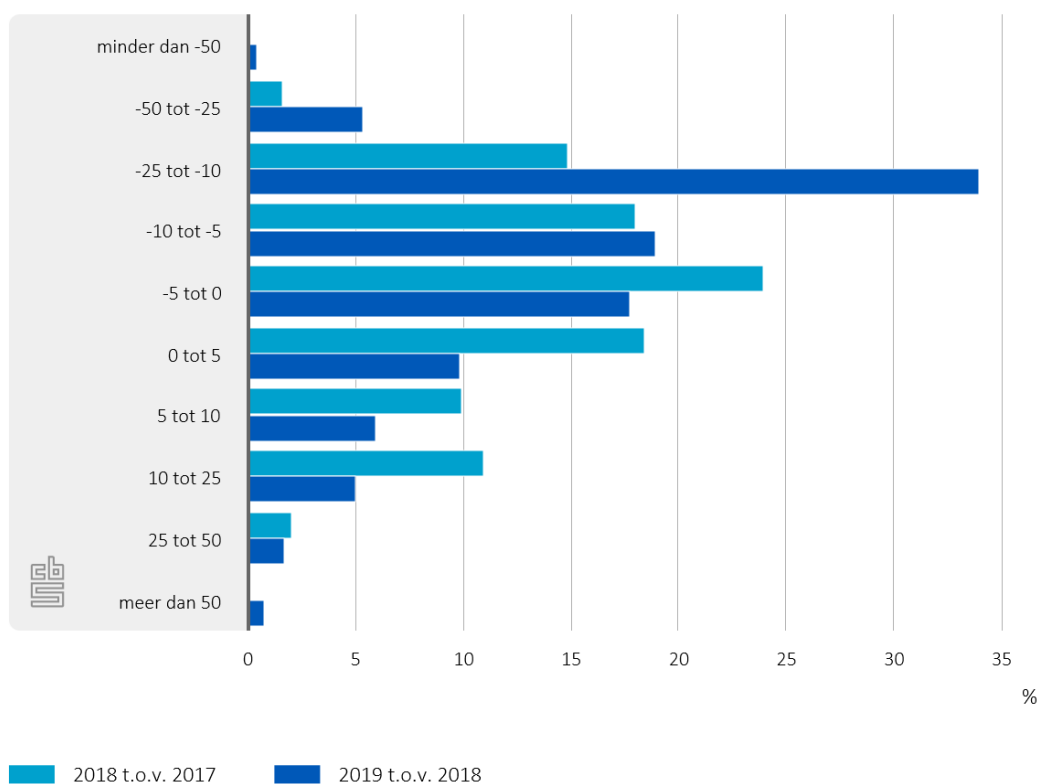
Onderstaande figuur laat zien dat bij veruit de meeste opleidingen (26 procent) een afwijking van tussen de -25 en -10 procentpunten voorkomt. In totaal is bij 68 procent van de opleidingen de respons afgenomen in 2019, tegen 60 procent in 2018. Daarnaast komen extreme verschillen (zowel positief als negatief) relatief vaker voor in 2019 ten opzichte van 2018 dan in 2018 ten opzichte van 2017.

4.4.1 Jaar-op-jaar verschillen in responspercentages per opleiding in procentpunten

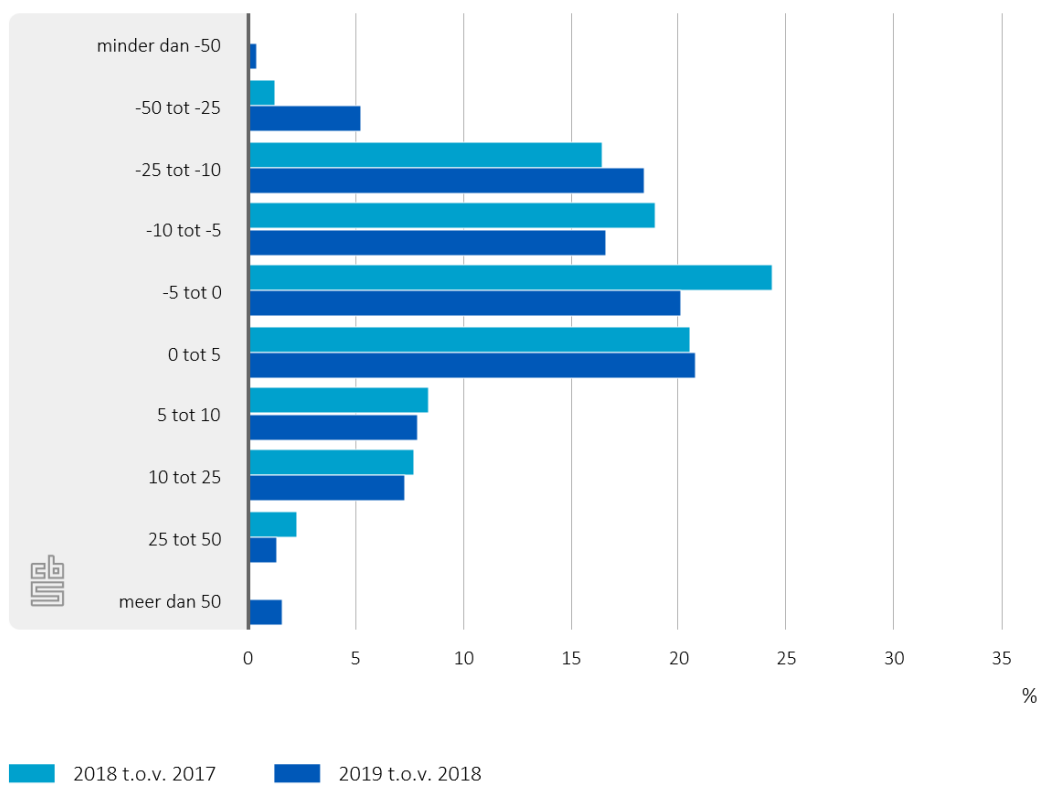

Omdat de enquête dit jaar later is gestart en er nog een inhaaltraject heeft plaatsgevonden dat twee weken heeft geduurd, is het relevant om te kijken hoe deze verschillen zich verhouden binnen de populaties die wel en niet meer meedoen aan de NSE. Voor de bekostigde hogescholen zal de respons waarschijnlijk meer zijn afgenomen aangezien al voor het starten van het inhaaltraject is besloten om niet meer deel te nemen aan de NSE. De volgende figuur laat de verschillen in respons zien voor alleen de bekostigde hogescholen. Het grootste verschil tussen de twee populaties is zichtbaar in de categorie -25 tot -10 procentpunten lagere respons. Bij de bekostigde hogescholen heeft 34 procent van de opleidingen een responsdaling van 10 tot 25 procentpunten, terwijl dit bij de universiteiten en niet-bekostigde instellingen 18 procent van de opleidingen betreft. Voor de laatste populatie wijkt het beeld in 2019 ten opzichte van de verschillen in 2018 vooral af in een sterkere afname van de respons. Terwijl bij de bekostigde hogescholen ook het aandeel opleidingen met een stijgende respons sterk is afgenomen ten opzichte van de verschillen in 2018. Opleidingen waarbij de respons met meer dan 50 procentpunten is gestegen zijn waarschijnlijk opleidingen waarbij respons verkeerd terecht is gekomen. Dit speelt bij respectievelijk 1 en 2 procent van de opleidingen bij bekostigde hogescholen en universiteiten en niet-bekostigde instellingen.

4.4.2 Jaar-op-jaar verschillen in responspercentages in procentpunten voor bekostigde hogescholen

4.4.3 Jaar-op-jaar verschillen in responspercentages in procentpunten voor universiteiten en niet-bekostigde instellingen

4.5 Verdeling respons binnen onderwijsinstellingen

Nu de verdeling van de respons en de jaar-op-jaar verschillen van de respons in kaart zijn gebracht, kan nog worden onderzocht of er bepaalde instellingen of opleidingen zijn waarbij grote wijzigingen in de respons hebben plaatsgevonden. Grote verschillen in respons op instellingsniveau en vooral op opleidingsniveau kunnen zorgen voor een lagere betrouwbaarheid van de uitkomsten van de NSE. Bovendien geven deze verschillen een indicatie dat instellingen in meer of mindere mate last hebben gehad van de wijzigingen en de problemen in de NSE 2019.

Tabel 4.5.1 laat zien dat er in 2019 meer instellingen zijn met een responspercentage van onder de 30 procent. In 2019 zijn dit 19 instellingen en in 2018 gaat het om 8 instellingen. In 2019 zijn er zelfs een aantal instellingen met een algehele respons van minder dan 20 procent. Dit komt in 2018 niet voor. Daarnaast hebben nog steeds de meeste instellingen in 2019 een respons van meer dan 30 procent. Dit is vooral bij de bekostigde hogescholen het geval.

4.5.1 Responspercentages per instelling⁸ naar type instelling, NSE 2018 en 2019

Type instelling	Respons	2018	2019
<i>HBO bekostigd</i>	< 10%	0	0
	10 tot 20%	0	1
	20 tot 30%	1	5
	30 tot 40%	13	16
	40 tot 50%	14	9
	> 50%	5	2
<i>WO / niet-bekostigd HBO</i>	< 10%	0	0
	10 tot 20%	0	3
	20 tot 30%	7	10
	30 tot 40%	16	11
	40 tot 50%	7	6
	> 50%	2	2

Om deze ontwikkeling beter inzichtelijk te maken, is per instelling bepaald voor hoeveel opleidingen studenten hebben gerepsondeerd. Vervolgens is het aantal opleidingen geteld waarbij een afwijking in de respons voorkomt in de categorieën: minder dan -10 procentpunten, -10 tot 10 procentpunten en meer dan 10 procentpunten verschil. Instellingen met minder dan vijf opleidingen zijn uitgefilterd in deze analyse, evenals instellingen die tussen 2017 en 2019 niet ieder jaar deelnamen aan de NSE. De tabel hieronder toont een selectie van instellingen met een groot verschil in het aandeel opleidingen waarbij een afname in de respons van meer dan 10 procentpunten voorkomt. Bij instelling 1 daalde de respons bijvoorbeeld in 2018 bij 11 procent van het aantal opleidingen met meer dan 10 procentpunten ten opzichte van 2017. In 2019 was dit bij bijna 69,4 procent van het aantal opleidingen het geval.

Verschillen in respons zijn voornamelijk verschoven van de categorie -10 tot 10 procentpunten verschil, naar de categorie minder dan -10 procentpunten verschil. Het aandeel opleidingen per instelling waarvan de respons met meer dan 50 procentpunten is toegenomen, is tussen 2017 en 2019 nauwelijks veranderd.

Een aantal instellingen heeft dus te maken met een grote afname van de respons voor een groot deel van de opleidingen. Mogelijk hebben studenten die een studie volgen aan een van deze instellingen hun studie niet herkend of terug kunnen vinden in de keuzelijst en daarom zelf de naam

⁸ Alleen instellingen die zowel in 2018 als 2019 hebben meegedaan met de NSE.

van hun opleiding ingevoerd. Een deel van de non-respons is mogelijk nog te herstellen als deze studenten de vraag 'anders namelijk' hebben ingevuld. Wat verder opvalt is dat bekostigde hogescholen vaker voorkomen in dit lijstje dan universiteiten. Het is niet ondenkbaar dat de uitlooperperiode van de NSE dit jaar een deel van de non-respons heeft doen afnemen voor de laatste populatie.

4.5.2 Instellingen met responsafwijking van meer dan -10 procentpunten, in procenten van het aantal beoordeelde opleidingen, per type instelling

Instelling	Populatie	2018	2019	Vershil
1	Wo	11,1%	69,4%	58,2
2	Hbo bekostigd	16,3%	53,3%	37,1
3	Wo	33,3%	69,7%	36,4
4	Hbo bekostigd	11,1%	42,5%	31,4
5	Hbo bekostigd	20,3%	51,5%	31,2
6	Hbo bekostigd	13,3%	40,6%	27,2
7	Hbo bekostigd	12,5%	36,4%	23,9
8	Hbo bekostigd	25,0%	44,4%	19,4
9	Hbo bekostigd	17,8%	35,2%	17,4
10	Hbo bekostigd	10,8%	26,9%	16,1
11	Wo	8,3%	23,6%	15,3
12	Hbo bekostigd	18,0%	32,8%	14,8
13	Hbo bekostigd	14,0%	28,6%	14,6
14	Wo	21,8%	36,3%	14,4
15	Hbo bekostigd	19,6%	30,4%	10,7
16	Hbo bekostigd	17,3%	28,0%	10,7

4.6 Conclusies

In dit hoofdstuk stond de analyse van de respons centraal. Allereerst zijn de verdelingen van responspercentages geanalyseerd, vervolgens de jaar-op-jaar verschillen in de respons en als laatste de verschillen in respons binnen instellingen. Het algemene beeld dat deze beschrijvende analyses geven, is dat de respons bij een grote meerderheid van de opleidingen is gedaald ten opzichte van 2018. Daarnaast blijkt dat, wanneer wordt gekeken naar het aandeel opleidingen binnen instellingen met een afnemende respons, instellingen niet in dezelfde mate last hebben gehad van wijzigingen en problemen in de NSE. Wanneer de twee populaties (bekostigde hogescholen enerzijds en universiteiten en niet-bekostigde instellingen anderzijds), naast elkaar worden gezet, valt daarnaast op dat de respons voor opleidingen in de eerste groep sterker is gedaald. Dit resultaat is niet geheel verassend gezien het feit dat de bekostigde hogescholen niet meer zullen deelnemen aan de NSE in 2019 waardoor de respons waarschijnlijk lager is uitgevallen (zij hebben ook niet meer meegedaan aan de verlenging van de veldwerkperiode met twee weken).

Een van de grootste wijzigingen in de NSE 2019 is dat studenten zelf hun opleiding moesten kiezen uit een keuzelijst. Daarnaast was het door fouten in de opzet van de NSE niet altijd mogelijk de juiste opleiding te kiezen. Dat beiden consequenties hebben gehad op de respons blijkt onder meer uit een aantal opleidingen waarbij responspercentages van meer dan 100 procent voorkomen en het grote aantal opleidingen met een relatief lage respons (ten opzichte van voorgaande jaren). Het kan daarnaast niet worden uitgesloten dat dit probleem ook bij opleidingen speelt waarbij de respons geen echte afwijkingen laat zien (hoewel het daar misschien minder opvalt). De respons is dus niet alleen gedaald, ook kan de respons verkeerd terecht zijn gekomen. Hoewel deze problemen zorgen voor een afwijkend beeld ten opzichte van voorgaande jaren (tenminste in de responspercentages), betekent dit niet dat de resultaten van de NSE 2019 onbruikbaar zijn. Wel zullen er herstelwerkzaamheden uitgevoerd moeten worden om ervoor te zorgen dat de respons bij de juiste

opleiding terecht komt, waarna opnieuw een vergelijking kan worden gemaakt met eerdere jaren (zie hoofdstuk 6). Hoe de dalende respons effect heeft op de tevredenheidsscores, zal in het volgende hoofdstuk worden besproken.

5. Themascoring

De afzonderlijke vraagitems worden samengevat in een aantal zogenaamde themascoringen. Deze themascoringen zijn het gemiddelde van de bij het thema behorende vraagitems. Er wordt bekeken of de samenhang van de bij het thema behorende vraagitems nog dezelfde patronen vertonen als in eerdere jaren door middel van een Principale Componenten analyse. Deze studentenoordelen op de verschillende thema's zijn een belangrijke uitkomst van de NSE waarop instellingen en opleidingen vergeleken worden. Daarom is het van belang te kijken hoe de gemiddelde themascoringen van de NSE 2019, gezien de veranderingen en problemen, zich verhouden tot de themascoringen van eerdere jaren. De analyses zijn uitgevoerd voor zowel alle respondenten als alleen de respondenten van de universiteit en het niet bekostigd onderwijs.

5.1 Principale Componenten- en betrouwbaarheidsanalyse

Op het benchmarkbestand van 2019 is een Principale Componenten Analyse (PCA) en betrouwbaarheidsanalyse (RA = Reliability Analysis) uitgevoerd. Deze analyse is identiek aan de analyse in 2018 en geeft inzicht in de samenhang tussen individuele vraagitems binnen een thema. In bijlage 2 worden de resultaten van deze analyse uit 2018 en 2019 gerapporteerd. Net als in 2018 ligt de verklaarde variantie in 2019 bij alle thema's ruim boven de 50 procent en is Cronbach's Alpha groter of gelijk aan 0,7. De analyse voor 2019 is nog eens herhaald exclusief de respondenten van bekostigde hbo instellingen. Zoals verwacht zijn de resultaten van individuele items binnen een themascoring niet identiek aan de resultaten van de analyse waarin alle respondenten zijn meegenomen, maar wederom ligt de verklaarde variantie bij alle thema's boven de 50% en is Cronbach's Alpha groter of gelijk aan 0,7.

5.2 Gemiddelden

Om de themascoringen per jaar te kunnen vergelijken, is het aan het CBS aangeleverde benchmarkbestand van 2019 samengevoegd met het definitieve benchmarkbestand van 2017-2018. In beide bestanden zijn themascoringen per respondent berekend als het gemiddelde over alle items binnen een thema (zie onderzoeksverantwoording NSE 2018).

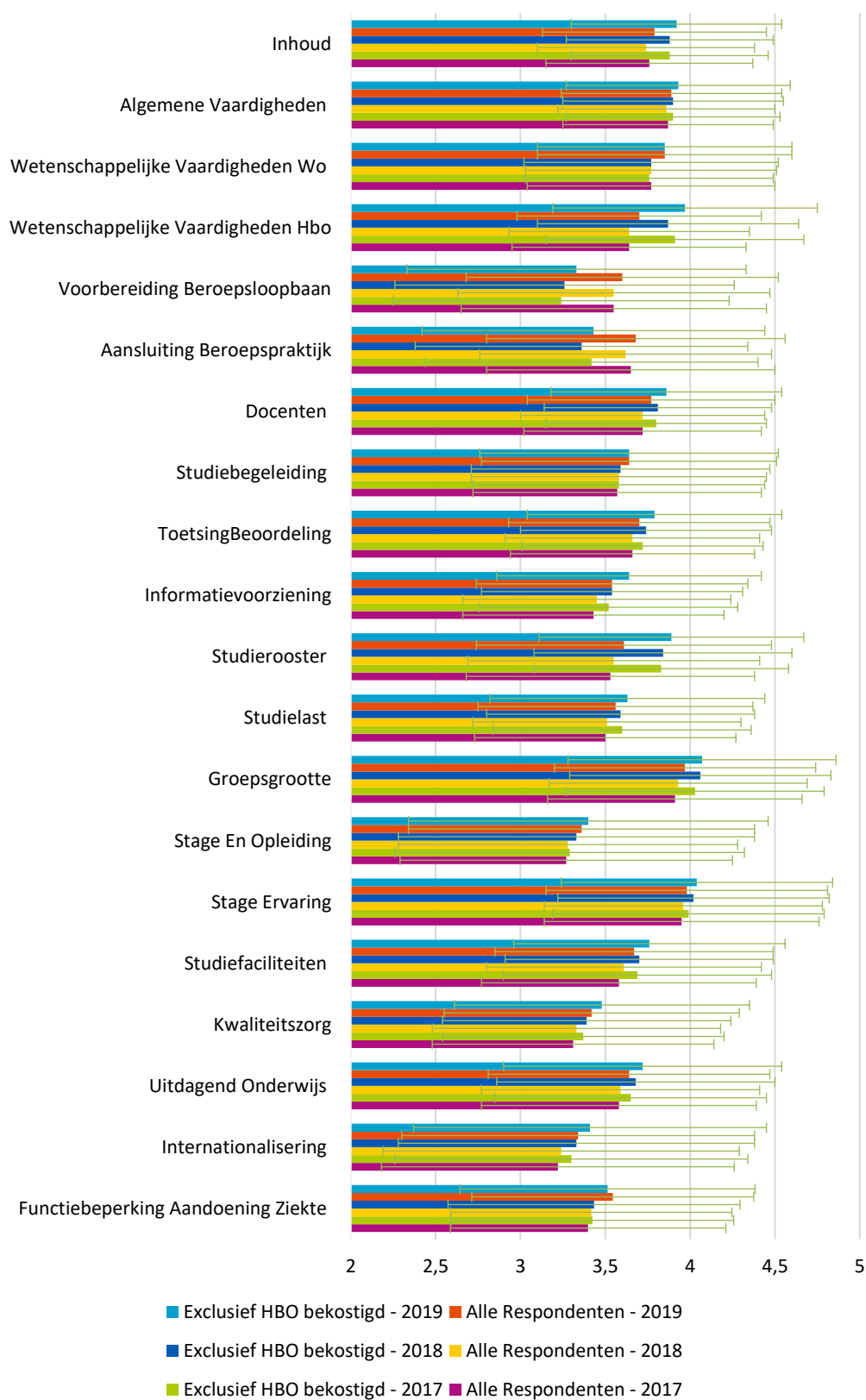
Gemiddelde per themascoring per jaar

Om een eerste indruk te krijgen van veranderingen in de themascoringen per jaar, zijn de gemiddelde score berekend per thema, per jaar, over alle respondenten in de benchmarkbestanden. Daarnaast zijn dezelfde gemiddelden berekend exclusief de respondenten behorend tot bekostigde hbo instellingen. De resultaten worden weergegeven in figuur 5.2.1.

Wanneer wordt gekeken naar de gemiddelde scores over alle respondenten, is een minimale toename voor alle thema's in 2019 ten opzichte van 2018 te zien (gemiddelde toename: 0,06 punten). De variatie van individuele scores rond het gemiddelde neemt in 2019 ook licht toe (standaard deviatie 2018: 0,81; 2019: 0,82). Ditzelfde patroon is zichtbaar voor de gemiddelden over de respondenten exclusief respondenten behorend tot bekostigde hbo instellingen (gemiddelde toename: 0,06 punten; standaarddeviatie 2018: 0,82; 2019: 0,83).

Een vergelijking tussen de gemiddelden berekend over alle respondenten en de gemiddelden berekend over de respondenten exclusief hbo bekostigd laat zien dat wanneer alle respondenten worden meegenomen, de gemiddelden in alle jaren hoger uitkomen voor thema's 'Voorbereiding Beroepsloopbaan' en 'Aansluiting Beroepspraktijk'. Voor alle andere thema's gaat de gemiddelde score omhoog wanneer de respondenten behorend tot bekostigde hbo's worden uitgesloten.

5.2.1 Gemiddelde score per thema, per jaar, NSE 2017-2019⁹

⁹ Gemiddelden per jaar zijn twee maal berekend; één keer als gemiddelde over alle respondenten in de benchmarkbestanden 2017-2019, één keer als gemiddelde over alle respondenten exclusief respondenten van bekostigde hbo instellingen. Foutbalken geven de standaarddeviatie weer.

Themascores op instelling- en opleidingsniveau

Om een gedetailleerder beeld te krijgen over hoe de gemiddelde themascores zich verhouden tot de themascores van eerdere jaren, en specifiek of er opleidingen of instellingen zijn die een afwijkend patroon vertonen, hebben we gemiddelde themascores per jaar berekend per unieke instelling/opleiding combinatie. Deze zijn terug te vinden in bijlage 3.

Methode

Ongewogen gemiddelden

Alle gerapporteerde resultaten berusten op de ongewogen data in de benchmark bestanden. Er is dus niet gecorrigeerd voor verschillen in responspercentage tussen instellingen of opleidingen.

Exclusie criteria

- Het gemiddelde per opleiding per jaar wordt alleen berekend als het aantal respondenten van die opleiding in dat jaar groter of gelijk is aan 5. Opleidingen met minder dan 5 respondenten in een jaar worden voor dat jaar dus niet meegenomen in de analyses.
- De onderstaande analyses zijn exclusief de bekostigde hbo instellingen.

Uitleg bij de figuren

De gemiddelde scores per opleiding worden voor ieder thema gevisualiseerd in een figuur (zie bijlage 3). In deze figuren zijn twee sets boxplots te zien. Links wordt steeds de spreiding getoond van de gemiddelde score per opleiding per jaar, waarbij de gemiddelde score kan variëren van 1 (zeer ontevreden) tot 5 (zeer tevreden). Rechts worden de verschillen getoond, voor iedere opleiding berekend als het verschil tussen de score in twee opeenvolgende jaren (2017-2018 en 2018-2019). Als de verschillen 0 is heeft een opleiding een identiek gemiddelde behaald in de twee jaren. Als de verschillen positief is betekent dat dat een opleiding beter heeft gescoord in het meest recente jaar (2018 en 2019, respectievelijk). Logischerwijs komt een opleiding alleen voor in de rechter figuur als die opleiding beoordeeld is in de twee relevante jaren.

Themascores opleidingen met afwijkende responspercentages

De figuren in bijlage 3 laten zien dat in 2019 de variatie tussen opleidingen voor alle thema's vrijwel gelijkwaardig is voor jaren 2017, 2018 en 2019. Om te kijken of dit ook geldt voor opleidingen met afwijkende responspercentages in 2019 (top 25 opleidingen met grootste daling respons en top 25 opleidingen met grootste stijging respons in 2019) zijn de gemiddelde themascores voor deze opleidingen in 2018 en 2019 met elkaar vergeleken in spreidingsdiagrammen. De uitkomsten hiervan zijn terug te vinden in bijlage 4. Hierin is te zien dat in een aantal gevallen de gemiddelde themascores van opleidingen met een sterk dalende of stijgende respons een wat afwijkende ontwikkeling laten zien in 2019 ten opzichte van 2018. Echter het grootste deel van deze opleidingen heeft gemiddelde themascores in 2018 en 2019 die in lijn liggen met de overige opleidingen.

5.3 Conclusies

Principale Componenten- en betrouwbaarheidsanalyse

De resultaten van de betrouwbaarheids- en principale componenten analyses over de 2019 zijn heel vergelijkbaar met die van 2018. De resultaten van de analyses laten zien dat er binnen alle thema's voldoende interne consistentie is, dat alle items binnen een thema laden op één enkel onderliggend

component, en dat de onderliggende component voldoende variatie in de respons verklaart. Zoals verwacht is er op basis van deze analyse alleen dus geen reden om aan te nemen dat de respondenten de enquête dit jaar anders hebben ingevuld dan eerdere jaren.

Gemiddelde themascores per jaar

Studenten zijn wat betreft alle thema's in de NSE gemiddeld wat tevredener met hun opleiding in 2019 dan in 2018. Dit blijkt uit een stijging van de gemiddelde beoordeling voor alle thema's. Tussen 2017 en 2018 was deze stijging minder sterk, en daalde de score zelfs voor sommige thema's.

Omdat de bekostigde hbo instellingen niet meer mee doen met de NSE 2019 is er ook gekeken naar de themascores zonder deze groep. Wanneer alleen wordt gekeken naar de resultaten voor 2019 zijn er verschillen tussen de gemiddelden berekend over alle respondenten en de gemiddelden waarin de respondenten behorende tot bekostigde hbo instellingen zijn uitgesloten. Op de thema's 'Voorbereiding beroepsloopbaan', 'Aansluiting Beroepspraktijk', en 'Functiebeperking, aandoening en ziekte' geven de respondenten van de bekostigde hbo instellingen gemiddeld een hogere waardering dan de overige respondenten, wat blijkt uit de daling in het gemiddelde wanneer de respondenten van de bekostigde hbo instellingen niet meegenomen worden in de analyse. Op alle andere thema's is de gemiddelde waardering per thema gelijk of hoger in de analyse exclusief studenten van bekostigde hbo instellingen, suggererend dat die studenten hun opleiding in 2019 gemiddeld wat lager beoordeelden dan de overige studenten. De verschillen tussen de analyse inclusief- en exclusief de respondenten van bekostigde hbo instellingen lijkt consistent over de jaren heen, er is geen sterk afwijkend patroon in het jaar 2019 ten opzichte van de jaren 2017 en 2018.

Themascores per opleiding per jaar

Inzoomend op de verschillende themascores is te zien dat de gemiddelde waardering van studenten over hun opleiding verschilt per opleiding, maar dat er minder variatie is binnen een opleiding tussen jaren. Voor themascore 'Inhoud' bijvoorbeeld, varieert de gemiddelde waardering per opleiding in 2019 tussen de 2,5 en 4,81, maar wanneer de scores van jaar tot jaar worden vergeleken is te zien dat de waardering voor een opleiding voor de meerderheid van de opleidingen maximaal 0,5 punten verschilt tussen 2018 en 2019. Aan de andere kant zijn er een aantal themascores waarvoor de waardering per opleiding wel sterk varieert van jaar tot jaar. Dit geldt bijvoorbeeld voor themascore 'Stage en Opleiding': het maximale verschil in waardering op dit thema tussen 2018 en 2019 is 4 punten. Deze themascore is wel gebaseerd op een veel kleiner aantal respondenten (niet iedereen volgt een stage) waardoor de variatie logischerwijs groter.

De variatie tussen opleidingen is voor alle thema's gelijkwaardig voor jaren 2017, 2018 en 2019. Ook de variatie in het verschil in waardering binnen opleidingen tussen 2018 en 2019 is niet sterk afwijkend van het verschil tussen 2017 en 2018. Het lijkt er dus op dat het effect van de veranderingen en problemen in de NSE 2019 niet zijn terug te zien in afwijkende themascores, tenminste niet voor het niveau waarop in deze review de analyses zijn gedaan (instelling * opleiding).

6. Conclusies en aanbevelingen

In de voorgaande hoofdstukken is uitgebreid stil gestaan bij de veranderingen en problemen die in de NSE 2019 speelden en de invloed daarvan op de respons en de themascores. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies hierover nog een keer op een rij gezet en worden er enkele aanbevelingen gedaan voor mogelijke reparaties van de NSE 2019 waardoor de kwaliteit van de uitkomsten kan worden verbeterd. Hierbij zullen voor zover mogelijk de volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- 1) Zijn de uitkomsten van de NSE 2019 geschikt voor publicatie?
- 2) Zijn er mogelijkheden tot herstel van de data van de NSE 2019?

6.1 Belangrijkste conclusies

Een van de grootste wijzigingen in de NSE 2019 ten opzichte van voorgaande jaren is dat studenten dit jaar zelf achtergrondkenmerken zoals onderwijsinstelling en opleiding moesten invullen, terwijl dit in voorgaande jaren werd afgeleid uit inschrijfgegevens en alleen nog ter goedkeuring aan de respondent werd voorgelegd. Daarnaast zijn er een aantal (technische) fouten gemaakt in het ontwerp en de programmering van de vragenlijst (zie hoofdstuk 3). Waarschijnlijk had, met een grondigere test en testperiode van de NSE 2019, zowel het effect van het uitvragen van de achtergrondkenmerken beter in kaart gebracht kunnen worden als (technische) fouten in de vragenlijst voorkomen kunnen worden.

Het belangrijkste gevolg van deze wijzigingen en problemen lijkt te zijn dat de algehele respons van de NSE in 2019 duidelijk lager is dan voorgaande jaren (32,4 procent in 2019 ten opzichte van respectievelijk 38,6 en 36,2 procent in 2017 en 2018). De respons is over het algemeen ook lager bij de hogescholen dan bij de universiteiten en het niet-bekostigd onderwijs. Dit zal vooral te maken hebben met dat de hogescholen niet meer hebben meegedaan aan de verlenging van de veldwerkperiode met twee weken.

Dat de manier waarop deze gegevens dit jaar zijn uitgevraagd foutgevoeliger is, blijkt onder andere uit opleidingen met responspercentages hoger dan 100 procent, opleidingen met relatief lage responspercentages en het relatief hoge aantal respondenten dat gebruik heeft gemaakt van de categorie 'Anders, namelijk'. Daarnaast hebben de fouten in het programmeren van de opleidingsnamen die in de keuzelijst terecht zijn gekomen (niet altijd de actuele of de door de onderwijsinstellingen zelf aangeleverde naam) ook afwijkende responspercentages bij opleidingen tot gevolg gehad. Welk deel van de lagere of afwijkende respons komt door het uitvragen van de achtergrondkenmerken en welk deel door fouten in het programmeren is echter lastig vast te stellen omdat de effecten van beide factoren door elkaar heen lopen. Er zit dus op dit moment nog een bepaalde selectiviteit in de respons van de NSE 2019 omdat deze problemen bij sommige instellingen en opleidingen groter zijn dan bij anderen. Deze selectiviteit is op het moment (nog) niet te kwantificeren omdat de daadwerkelijke inschrijvingsgegevens van de respondenten niet bekend zijn.

Het effect van beide factoren (lagere respons en respons die verkeerd terecht is gekomen) op de themascores lijkt echter gering. De samenhang van de bij het thema behorende vraagitems vertoont nog dezelfde patronen als in eerdere jaren en de gemiddelden van de themascores zijn ook erg vergelijkbaar met voorgaande jaren. Over het algemeen zijn de responderende studenten in 2019 iets meer tevreden over hun studie dan in 2018. Mogelijk geven studenten van verschillende studies een vergelijkbaar oordeel, waardoor kleine verschuivingen in responspopulaties niet direct opvallen

in het eindoordeel dat studenten geven. Ook kan een kleiner aantal studenten gemiddeld tot hetzelfde eindoordeel komen als een grotere groep respondenten, waardoor een lagere respons niet direct invloed heeft op de themascores. Wel moet worden opgemerkt dat deze verschillen groter kunnen worden wanneer het niveau van publicatie lager wordt en bijvoorbeeld binnen opleidingen onderscheid wordt gemaakt naar studiejaar en locatie. De effecten op dit niveau zijn niet bekeken in deze review.

De combinatie van een lagere respons en respons die mogelijk verkeerd terecht is gekomen, zorgen er wel voor dat de resultaten uit de NSE 2019 op dit moment niet van vergelijkbare kwaliteit zijn als in voorgaande jaren (2017 en 2018). Daarom is de aanbeveling om bepaalde correcties door te voeren alvorens tot publicatie over te gaan. Aanbevelingen voor deze correctie worden in de volgende paragraaf uiteengezet.

6.2 Aanbevelingen voor herstel

Op dit moment lijkt de respons van de NSE 2019 onvoldoende betrouwbaar om tevredenheidsscores per opleiding te kunnen publiceren. Dit komt voornamelijk doordat niet met zekerheid kan worden vastgesteld dat studenten de studie volgen die zij hebben ingevuld in de enquête. Ook is van een deel van de respondenten op dit moment nog onbekend welke opleiding zij hebben beoordeeld omdat zij gebruik hebben gemaakt van de optie 'Anders, namelijk'. Het is echter mogelijk om bepaalde reparaties uit te voeren om dit (voor een groot deel) te herstellen. Deze reparaties lossen echter niet het probleem van de relatief lagere respons in 2019 op. Maar dit is minder erg als op deze manier wel de selectiviteit van de respons wordt gecorrigeerd.

Verrijken met inschrijvingsgegevens op persoonsniveau

De meest efficiënte en kwalitatief beste manier om beide gegevens op een consistente manier te corrigeren, is door de respons te verrijken met inschrijfgegevens op persoonsniveau zodat kan worden nagegaan of de beoordeelde opleiding overeenkomt met de inschrijving van de respondent¹⁰. Deze reparatie heeft daarom ook duidelijk de voorkeur. Wanneer de inschrijving afwijkt van de in de enquête ingevulde opleiding, is de opleiding waarschijnlijk foutief ingevuld. De respons kan dan worden toegeschreven aan de opleiding waar de student daadwerkelijk bij staat ingeschreven volgens de registraties, net zoals in de vorige edities van de NSE het geval is. In vorige edities werd zelfs prioriteit gegeven aan de opleiding volgens inschrijving zelfs als respondenten via 'Anders, namelijk' een alternatieve opleiding hadden ingevuld. De aanname die hierbij wordt gemaakt is dat de student inderdaad ook de opleiding van inschrijving wilde beoordelen. Bij deze reparatie moet rekening worden gehouden met een aantal factoren. Zo zou in ieder geval bekeken moeten worden hoe vaak de opleiding en/of instelling die is ingevuld afwijkt van de opleiding en/of instelling volgens de inschrijvingsgegevens. Zeker voor de opleidingen en instellingen die afwijkende responspercentages vertonen of waarvan de geprogrammeerde opleidingsnamen niet overeenkwamen. Wijken de ingevulde opleiding en inschrijving vaak af en zijn er bepaalde opleidingen en instellingen waar dit vaak voor komt, dan is het de vraag of deze reparaties voor alle gevallen het gewenste effect hebben. Daarnaast zijn er nog de studenten die meerdere opleidingen volgen (bij verschillende instellingen) en studenten die 'joint degrees' volgen (opleidingen die worden aangeboden door een samenwerking van instellingen). Van deze groepen kan niet zonder meer worden aangenomen dat de opleiding of instelling volgens de inschrijvingsgegevens ook de opleiding of instelling is waarvoor zij de vragenlijst hebben ingevuld omdat zij hier zelf een andere keuze in gemaakt kunnen hebben. Hier moet bij de reparatie rekening mee gehouden worden omdat

¹⁰ Studiekeuze123 heeft al een verzoek gedaan bij de universiteiten en het niet bekostigd onderwijs om de benodigde inschrijvingsgegevens van studenten voor deze correctie aan te leveren.

bij deze groep studenten het risico groter is dat de ingevulde opleiding afwijkt van de opleiding van inschrijving. Een bijkomend voordeel als de inschrijvingsgegevens op persoonsniveau worden aangeleverd is dat op deze manier ook de populatie aantallen weer integraal beschikbaar zijn en de resultaten op eenzelfde manier gewogen kunnen worden als in eerdere jaren. Nu zijn deze alleen op geaggregeerd niveau beschikbaar waarbij ook een deel van de populatie aantallen zijn onderdrukt.

Indien niet alle instellingen bereid zijn inschrijvingsgegevens op persoonsniveau beschikbaar te stellen is het nog een optie om op basis van de gegevens van een deel van de instellingen een analyse te doen van hoe vaak de ingevulde opleiding afwijkt van de opleiding van inschrijving. Zo kan een indicatie gekregen worden van de kwaliteit van de ingevulde gegevens door studenten. Hoe betrouwbaar deze indicatie is voor de hele NSE dataset hangt af van hoeveel en welke instellingen de inschrijvingsgegevens aanleveren.

Omcoderen 'Anders, namelijk'

Het nadeel van bovenstaande reparatie is wel dat deze afhangt van de bereidheid van onderwijsinstellingen om deze gegevens op persoonsniveau aan te leveren. In het geval dat het niet mogelijk blijkt om inschrijfgegevens te gebruiken, is het nog mogelijk om na te gaan welke opleiding respondenten hebben beoordeeld die de naam van hun opleiding zelf hebben ingevuld (via 'Anders, namelijk'). Een aantal instellingen heeft al gereageerd op deze uitvraag, waarvan bij de universiteiten en niet-bekostigde instellingen 56 procent van de gevallen 'Anders, namelijk' is aangeleverd en 91 procent daarvan is voorzien van een opleidingscode. Voor de hogescholen is minder dan een derde (31 procent) aangeleverd, waarvan 78 procent is voorzien van een opleidingscode. Van deze aangeleverde opleidingscodes zal dan nog wel moeten worden beoordeeld of deze codes direct bruikbaar zijn of dat aanvullende reparaties nodig zijn (bijvoorbeeld omzetten naar actuele opleidingscodes).

6.2.1 Cases 'Anders, namelijk', aangeleverde en verrijkte cases naar type instelling, NSE 2019

Populatie	'Anders, namelijk'	Aangeleverd	Aangevuld
Hbo bekostigd	6 094	1 901 (31%)	1 484 (78%)
Wo / niet-bekostigd onderwijs	6 064	3 398 (56%)	3 109 (91%)

Het nadeel van deze reparatie is dat hier alleen het probleem wordt opgelost van de groep 'Anders, namelijk' (maximaal 5 procent van de respons). Voor studenten die om uiteenlopende redenen een andere opleiding in de keuzelijst hebben gekozen dan de opleiding waaraan ze studeren, zal deze reparatie geen effect hebben.

6.3 Tweede review

Met Studiekeuze123 is afgesproken dat het CBS beschikbaar is voor een tweede review indien tot herstel wordt besloten (in enige vorm) en nadat de herstelwerkzaamheden zijn uitgevoerd. Tijdens deze tweede review zullen een aantal van de in deze notitie beschreven analyses van de respons worden herhaald om te kijken of het herstel het gewenste effect heeft gehad. Ook kunnen er dan naar aanleiding van deze uitkomsten aanbevelingen worden gedaan over het niveau van publicatie. Mogelijk is het noodzakelijk vanwege de lagere algehele respons om de publicatiegrens van n=5 op te hogen naar bijvoorbeeld n=10 zodat de gemiddelde themascores zijn gebaseerd op een groter aantal respondenten. Of is het vanwege sterk afwijkende responspercentages voor bepaalde instellingen en/of opleidingen verstandig om voor deze instellingen en/of opleidingen dit jaar geen uitkomsten te publiceren.